

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**DODATEK ZA NEGO NA CENTRU ZA
SOCIALNO DELO JESENICE**

Maja Muhovec

Ljubljana, februar 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

DODATEK ZA NEGO NA CENTRU ZA SOCIALNO DELO JESENICE

Kandidatka: Maja Muhovec
Številka indeksa: 29953

Mentorica: dr. Andreja Kavar Vidmar, izr.prof.

Ljubljana, februar 2009

POVZETEK

Diplomska naloga predstavlja dodatek za nego, njegovo informiranost in predstavitev Centra za socialno delo Jesenice. Med pisanjem diplomskega dela sem tudi ugotovila oziroma sem dobila občutek, da starši otrok s posebnimi potrebami prevečkrat premalo poznajo svoje pravice, da porabijo veliko časa, truda in energije, da jih uveljavijo. Zato vsem tem staršem s svojim delom skušam vsaj malo približati eno izmed temeljnih pravic otroka s posebnimi potrebami, to je pravica do uveljavitve dodatka za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

Teoretični del začnjam z obrazložitvijo dodatka za nego, njegove pravice in kriterije za opredelitev otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Nato sledi poglavje o otrocih z motnjami v duševnem in telesnem razvoju in programe vzgoje in izobraževanja za njih. Nato sledi še poglavje o Centru za socialno delo Jesenice, njegove naloge, cilje ter kratka predstavitev pravice do izbire družinskega pomočnika. Med pisanjem diplomskega dela sem tudi ugotovila oziroma sem dobila občutek, da starši otrok s posebnimi potrebami prevečkrat premalo poznajo svoje pravice, da porabijo veliko časa, truda in energije, da jih uveljavijo. Zato vsem tem staršem s svojim delom skušam vsaj malo približati eno izmed temeljnih pravic otroka s posebnimi potrebami, to je pravica do uveljavitve dodatka za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

Praktični del zajema raziskavo in rezultate, ki so bili pridobljeni s pomočjo anketnega vprašalnika, pri katerem je sodelovalo 47 ljudi.

Ključne besede:

- dodatek za nego
- motnja v duševnem razvoju
- posebne potrebe
- otroci z motnjami v duševnem in telesnem razvoju
- center za socialno delo (CSD)

SUMMARY

In my diploma I have introduced Social Care Center and given the main focus on Child Care Supplement. During my research I have realized that the parents of children who need special care usually don't know the rights of their child well enough and they spend too much time, effort and energy to put the rights forward. Therefore my goal is to inform all those parents about the basic right for their child- the right of Social Care Supplement.

In the theoretical part I have explained criteria which define the child who needs special care and guardianship. Furtheron, there is a chapter about mentally and psychically handicapped children, and about educational and pedagogic programmes for them. Finally, there is an introduction of Jesenice Social Care Center, it's tasks and goals. There is also a short presentation of the right to choose a family assistant. The empirical part consists of the research and the results, which were acquired on the basis of a questionnaire which was given to 47 persons.

Key words:

- Child Care Supplement
- Mental development disorder
- Special needs
- Mentally and psychically handicapped children
- Social Care Center

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
1 UVOD	1
2 DODATEK ZA NEGO	3
2.1 KAJ JE DODATEK ZA NEGO?	3
2.2 KRITERIJI ZA OPREDELITEV OTROK, KI POTREBUJEJO POSEBNO NEGO IN VARSTVO	3
2.2.1 Otroci z motnjami v duševnem razvoju	4
2.2.2 Gibalno ovirani otroci	4
2.2.3 Slepí in slabovidni otroci	5
2.2.4 Gluhi in naglušni otroci	5
2.2.5 Dolgotrajno hudo bolni otroci	6
2.2.6 Otroci z več motnjami	6
2.3 VIŠINA DODATKA ZA NEGO	6
2.4 DELNO PLAČILO ZA IZGUBLJENI DOHODEK	8
2.4.1 Kdo nima pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek?	8
2.4.2 Prenehanje pravice	9
2.5 KDO ODLOČA O DODELITVI DODATKA ZA NEGO?	10
2.5.1 Izdaja mnenj o postopkih uveljavljanja posameznih pravic.	10
3 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	11
3.1 KAJ JE MOTNJA V DUŠEVNEM RAZVOJU?	11
3.2 RAZVRŠČANJE OTROK Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM IN TELESNEM RAZVOJU	13
3.3 PROGRAMI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OTROK Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM IN TELESNEM RAZVOJU	14
3.3.1 Predšolsko obdobje.....	15
3.3.2 Šolsko obdobje	17
3.4 DRUGE PRAVICE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI	18
3.4.1 Pravica do daljšega dopusta	18
3.4.2 Oprostitev plačila dohodnine in davčna olajšava.....	18
3.4.3 Oprostitev plačila davka na motorna vozila	19
3.4.4 Oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest.....	20
3.4.5 Pravica do parkiranja na označenem parkirnem prostoru za invalide	
4 CENTER ZA SOCIALNO DELO JESENICE	22
4.1 VELIKOST IN DEMOGRAFSKA STRUKTURA CSD JESENICE	23
4.2 LETNI CILJI CSD JESENICE	24
4.3 DRUŽINSKI POMOČNIK	24

4.4	DRUŽINSKI PREJEMKI NA CSD JESENICE	28
5	<i>PROBLEM</i>	30
5.1	VRSTA RAZISKAVE	30
5.2	MERSKI INSTRUMENTI	31
5.3	POPULACIJA	31
5.4	ZBIRANJE PODATKOV	31
5.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	31
5.6	ANALIZA ANKETE:	32
5.7	TEST HIPOTEZ	48
5.8	REZULTATI ANKETE	48
6	<i>ZAKLJUČEK</i>	50
	<i>LITERATURA</i>	53
	<i>VIRI</i>	54
	<i>SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC</i>	55
	<i>PRILOGE</i>	56
	<i>IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA</i>	60

1 UVOD

Za tematiko diplomskega dela sem se odločila zaradi tega, ker me to področje posebno zanima in mogoče sem še malo bolj motivirana, ker sem tudi sama oziroma moj otrok upravičenec tega dodatka. In, ker imamo ljudje velikokrat napačno predstavo o samem dodatku in smo informirani napačno, se mi zdi, da je na področju osveščanja javnosti o dodatku za nego treba še marsikaj narediti in spremeniti. Zelo velikokrat se zgodi, da ljudje dodatek za nego povezujejo s starejšimi, invalidnimi in obolelimi, ki potrebujejo posebno nego in varstvo in jim je za osnovne življenjske potrebe neogibna stalna pomoč in postrežba drugega. Vendar temu ni tako in prav zaradi tega želim dati nekaj vsem, ki so kakorkoli povezani (oziroma se ukvarjajo) z otrokom, ki potrebuje posebno nego in varstvo in so posledično zaradi tega upravičenci dodatka za nego.

Ko sem se kot mama prebijala skozi labirint predpisov, večkrat nisem vedela, kje in kako naj iščem, sprašujem, poizvedujem, pri katerem organu naj urejam katero zadevo. Sčasoma sem dojela strukturo zakonodaje, ki ureja položaj otrok s posebnimi potrebami, ter delitev pristojnosti med državnimi organi in institucijami. Pri svojem raziskovanju sem pomislila na starše, ki pa mogoče nimajo tolikšnega dostopa do informacij in niso »pravniki«. Kako so morali biti šele oni izgubljeni in kolikokrat so morda potrkali na napačna vrata, ker niso imeli ustreznih informacij.

Pisanje mojega diplomskega dela je bilo zame kot nek del soočanja z drugačnostjo mojega otroka ter sprejemanja te drugačnosti. Najprej sem morala sama sprejeti to dejstvo in da je treba s tem živeti. Vendar ni nujno, da je življenje z otrokom s posebnimi potrebami nesrečno. Prav nasprotno. Če otroka sprejmemo takšnega kot je, se življenje pred nami odpre v čisto novi luči in začnemo ceniti tisto, kar je najpomembnejše- brezpogojno ljubezen in sočutje do sočloveka.

Moje osnovno vodilo pri pisanju mojega dela je bilo spoznanje, da je prvi korak do uveljavljanja pravic dobra informiranost. Šele ko poznamo pravice in dolžnosti, ki jih imamo, jih lahko uveljavimo oziroma se po njih ravnamo. Med pisanjem diplomskega dela sem tudi ugotovila oziroma sem dobila občutek, da starši otrok s posebnimi potrebami prevečkrat premalo poznajo svoje pravice, da porabijo veliko časa, truda in energije, da jih uveljavijo. Zato vsem tem staršem s svojim delom skušam vsaj malo približati eno izmed temeljnih pravic otroka s posebnimi potrebami, to je pravica do uveljavitve dodatka za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri večja poglavja. V teoretičnem delu sem v prvem poglavju poskušala čimbolj izčrpno opisati dodatek za nego, opisana je poleg kriterija za opredelitev otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, tudi višina dodatka za nego, pa pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek in kdo je glavni akter pri odločanju o dodelitvi dodatka za nego otroka.

Drugo poglavje govori o otrocih s posebnimi potrebami. Najprej sem opredelila kaj to sploh je in podala sem tudi različne definicije avtorjev. Dotaknila sem se tudi programa vzgoje in izobraževanja za otroke z motnjami v duševnem razvoju in naštela sem tudi ostale pravice otrok s posebnimi potrebami, med katerimi se mi zdi najpomembnejša pravica do daljšega dopusta, kjer lahko delavec, ki neguje in varuje otroka s telesno ali duševno prizadetostjo, pravico do najmanj treh dodatnih dni letnega dopusta. Naj omenim tudi pravico do oprostitve plačila dohodnine in davčna olajšava. Naj poudarim, da se za otroke, ki so kakorkoli ovirani v normalnem razvoju uporabljajo različni pojmi. V slovenski zakonodaji se je sprva na podlagi Zakona o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju uporabljal pojem »otrok in mladostnik z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«. Ta predpis ni več v veljavi. S sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) je v slovensko pravo uveden pojem »otrok s posebnimi potrebami«. Ta je v skladu s sodobnimi evropskimi in svetovnimi usmeritvami, zato nadomešča prejšnji pojem, ki je imel nekoliko slabšalen pomen.

Naslednje poglavje je predstavitev Centra za socialno delo Jesenice (velikost in demografska struktura CSD Jesenice, letni cilji, predstavitev družinskega pomočnika pa tudi pregled števila odločb za družinske prejemke za leti 2006 in 2007). Posebej pomembna se mi zdi še dokaj nova pravica in to je pravica do izbire družinskega pomočnika, ki je namenjena polnoletni osebi s težko motnjo v duševnem razvoju ali polnoletni težko gibalno ovirani osebi, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb in jo zagotavlja tudi CSD Jesenice in kot pravijo se zanimanje zanjo iz leta v leto povečuje. Opažajo tudi, da so ljudje pravico dobro sprejeli in se uveljavlja, na kar kaže tudi povečano število uporabnikov, pa tudi iz števila vlog. Družinski pomočnik je v bistvu oseba, ki nudi invalidni osebi pomoč, ki jo potrebuje.

Praktični del zajema raziskavo, s katero želim opozoriti na neosveščenost ljudi o dodatku za nego. V raziskavo je vključenih 47 naključno izbranih anketirancev, med katerimi je bilo deset oseb, ki so prejemniki dodatka za nego.

2 DODATEK ZA NEGO

2.1 KAJ JE DODATEK ZA NEGO?

Dodatek za nego otroka je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva takega otroka.

Dodatek za nego otroka zaradi zvišanih življenjskih stroškov se upravičencu zagotavlja mesečno v skladu s predpisi. Za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju in težko gibalno ovirane otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, je dodatek določen v povečanem znesku.

Pravico do dodatka za nego otroka ima eden od staršev, če je otrok državljan Republike Slovenije in ima v Republiki Sloveniji stalno prebivališče. Pravica do dodatka za nego se uveljavlja na podlagi mnenja zdravniške komisije.

Pravice do dodatka za nego otroka ni, če je otrok nameščen v zavod, v katerem ima celovito brezplačno oskrbo. Pravico center za socialno delo zmanjša, če otrok del leta preživi v zavodu, drugi del pa pri družini (Vodovnik, 2003, str.236).

Pravica do dodatka za nego otroka traja za obdobje, ko se otroku zagotavlja posebno varstvo zaradi zdravstvenih razlogov, oziroma do osemnajstega leta starosti, po tej starosti pa, če se šola, dokler ima status učenca, dijaka, vajenca ali študenta na dodiplomskem študiju, vendar najdlje do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti. Izjemoma se za otroka šteje tudi oseba po tej starosti, če traja njeno šolanje na visoki stopnji pet ali šest let, ali če oseba zaradi daljše bolezni ali poškodbe ali služenja vojaškega roka med šolanjem ni končala šolanja v predpisanem roku. Status otroka se podaljša za toliko časa, kolikor se je šolanje zaradi teh razlogov podaljšalo. Pravica do dodatka za nego otroka se prizna, če eden od staršev dokaže, da tudi v tem času materialno skrbi za otroka. Center za socialno delo mu v tem primeru lahko prizna pravico za čas od tri do šest mesecev na leto. Za koliko časa se prizna pravica do dodatka za nego otroka, je odvisno od tega, kolikšno je letno število dni, ki jih otrok preživi pri družini (Murgel, 2006, str.50).

2.2 KRITERIJI ZA OPREDELITEV OTROK, KI POTREBUJEJO POSEBNO NEGO IN VARSTVO

S pravilnikom o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Ur.l.RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006), se določajo sestava, delo in plačilo zdravniških komisij, ki dajejo mnenja centrom za socialno delo v postopkih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo po zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01) na prvi stopnji oziroma ministrstvu, pristojnemu za varstvo družine v pritožbenih postopkih ter predpisuje obrazce mnenj, ki so sestavni del tega pravilnika.

2.2.1 Otroci z motnjami v duševnem razvoju

Otroci z motnjami v duševnem razvoju imajo znižano splošno raven inteligentnosti, nižje sposobnosti na kognitivnem, govornem, motorničnem in socialnem področju ter pomankanje veščin, kar se odraža v neskladju med njihovo mentalno in kronološko starostjo.

Glede na motnje v duševnem razvoju se za potrebe uveljavljanja pravic po zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih razlikuje:

a)Otroke z zmerno motnjo v duševnem razvoju: otrok ima posamezne sposobnosti različno razvite. Orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je IQ 35-49, mentalna starost odraslih je od 4 do 7 let.

b)Otroke s težjo motnjo v duševnem razvoju: otrok se lahko usposobi za najenostavnejša opravila. Pri skrbi zase pogosto potrebuje pomoč drugih. Orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je IQ 20-34, mentalna starost odraslih je od 2 do 3, izjemoma 4 leta.

c)Otroke s težko motnjo v duševnem razvoju: otrok se lahko usposobi le za sodelovanje pri posameznih aktivnostih. Potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje. Je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja. Razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno. Orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je IQ pod 20, mentalna starost do 2 let. Otroke s funkcionalno težko motnjo v duševnem razvoju: avtistični otroci z zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju ali drugače hudo vedenjsko moteni otroci s pridruženo zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju.

2.2.2 Gibalno ovirani otroci

Gibalno ovirani otroci imajo prirojene ali pridobljene okvare, poškodbe gibalnega aparata, centralnega ali perifernega živčevja. Gibalna oviranost se odraža v obliki funkcionalnih in gibalnih motenj.

Glede na gibalno oviranost se za potrebe uveljavljanja pravic po zakonu razlikuje:

a)Zmerno gibalno ovirane otroke: otrok samostojno hodi na krajše razdalje oziroma hodi s pomočjo ortoz ali bergel. Na daljše razdalje lahko uporablja aktivni invalidski voziček ali ortopedski tricikel. Fina motorika ni bistveno motena. Občasno potrebuje delno pomoč pri dnevni aktivnostih.

b)Težje gibalno ovirane otroke: ne hodi samostojno na krajše razdalje oziroma hoja ni funkcionalna. Za gibanje uporablja hoduljo ali aktivni invalidski voziček oziroma ortopedski tricikel. Motena je tudi fina motorika.

c)Težko gibalno ovirane otroke: otrok ima malo uporabnih gibov, samostojno gibanje ni možno oziroma ima težko funkcionalno motnjo obeh rok ali je brez rok. V celoti je

odvisen od tuje pomoči. Funkcionalno težko gibalno ovirane otroke: slepe otroke do desetega leta starosti, otroci s težko kardiorespiratorno insuficienco in otroci s trajno intenzivno terapijo na domu (totalna paranteralna prehrana, dializa, umetna ventilacija) ter otroci s kombinirano težjo gibalno motnjo ali težjo motnjo v duševnem razvoju.

2.2.3 Slep in slabovidni otroci

Slepi in slabovidni otroci so tisti, ki imajo okvaro vida, očesa ali okvaro vidnega polja.

a)Slaboviden otrok: slaboviden otrok ima korigirano ostrino vida od 0,30 do 0,10 oziroma ostrino vida manj od 0,10 do 0,05 ali zožitev vidnega polja na 20 stopinj ali manj okrog fiksacijske točke ne glede na ostrino vida.

Glede na slabovidnost se za potrebe uveljavljanja pravic po zakonu razlikuje:

-zmerno slabovidne otroke: otrok ima 10%- 30% korigiranega vida

-težko slabovidne otroke: otrok ima 5%- 9,9% korigiranega vida, uporablja preostali vid.

b)Slep otrok: slep otrok ima ostrino vida od 0,05% do 0,02% ali zoženost vidnega polja okrog fiksacijske točke na 5 do 10 stopinj ne glede na ostrino vida oziroma ostrino vida manj od 0,02 do zaznavanja svetlobe ali zoženost vidnega polja okrog fiksacijske točke do 5 stopinj ne glede na ostrino vida oziroma ostrino vida 0 (amaurosis).

2.2.4 Gluhi in naglušni otroci

Gluhi in naglušni otroci imajo okvare, ki zajemajo uho, njegove strukture in funkcije, povezane z njim.

a)naglušen otrok: naglušen otrok ima povprečno izgubo sluha na frekvencah 500, 1000 in 2000 hertzov (Hz) manj kot 91 decibelov (dB) in ima resne težave pri poslušanju govora in pri govorni komunikaciji. Naglušnost pomeni zoženje slušnega polja in delno moti sporazumevanje s pomočjo govora.

Glede na naglušnost se za potrebe uveljavljanja pravic po zakonu razlikuje:

-otroke z zmerno izgubo sluha (41-55 dB): otrok ima obojestransko zmerno izgubo sluha

-otroke s težjo izgubo sluha (56-70 dB): otrok ima težjo obojestransko izgubo sluha ali težko izgubo sluha na enem ušesu in težjo izgubo sluha na drugem ušesu. Pri otroku je prizadeto sporazumevanje, razumevanje govora in poslušanje govora.

-otroke s težko izgubo sluha (71-90 dB): otrok ima popolno izgubo sluha na enem ušesu in težko izgubo sluha na drugem ušesu oziroma težko obojestransko izgubo sluha.

b)gluh otrok: gluhi otrok ima najtežjo izgubo sluha, pri kateri ojačanje zvoka ne koristi. Povprečna izguba sluha na frekvencah 500, 1000 in 2000 hertzov (Hz) je 91 decibelov (dB) in več.

2.2.5 Dolgotrajno hudo bolni otroci

za dolgotrajno hudo bolne otroke se po tem pravilniku štejejo kronično bolni otroci, pri katerih je kljub zdravljenju pričakovati trajne posledice bolezni oziroma otroci s takimi boleznimi, ki zahtevajo zdravljenje, nego in rehabilitacijo, ki traja dalj kot šest mesecev.

2.2.6 Otroci z več motnjami

Za otroke z več motnjami se štejejo otroci, ki imajo hkrati dve ali več motenj ali diagnosticiranih bolezni, ki vsaka po sebi sicer ne predstavlja take stopnje motnje, na podlagi katere otrok potrebuje posebno nego in varstvo.

2.3 VIŠINA DODATKA ZA NEGO

Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-UPB2) mesečna višina dodatka za nego otroka zaradi povišanih življenjskih stroškov znaša 97,15 EUR (v letu 2008 do 30.06. 93,32 EUR, v letu 2007 90,08 EUR), za otroka s težko motnjo v duševnem razvoju in težko gibalno ovirane otroke pa 194,35 EUR (v letu 2008 do 30.06. 186,70 EUR, v letu 2007 180,21 EUR).

Za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju (otrok se usposobi le za sodelovanje pri aktivnostih, potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje, je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja, razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno, orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je pod 20 IQ, mentalna starost do dveh let) in težko gibalno ovirane otroke (otrok ima malo uporabnih gibov, samostojno gibanje ni možno, v celoti je odvisen od tuje pomoči, otrok je lahko težko moten v komunikaciji, sporazumeva se s pomočjo neverbalne komunikacije oziroma nadomestne komunikacije), ki potrebujejo posebno nego in varstvo, znaša dodatek 194,35 EUR (v letu 2008 do 30.6. 186,70 EUR, v letu 2007 180,21 EUR) (Ur.l. RS, št.110/2006).

Tabela 1: Prikaz izplačanih sredstev za dodatek za nego otroka od leta 1997 do marca 2008

LETO	OTROCI	IZPLAČANA SREDSTVA (v 1000 sit, 1000 €)
1997	3.705	511.194
1998	4.132	567.601
1999	4.424	640.682
2000	4.731	722.598
2001	4.963	828.762
2002	5.219	1.175.399
2003	5.263	1.397.645
2004	5.325	1.410.766
januar 2006	5.444	126.509
februar 2006	5.471	127.484
Marec 2006	5.516	128.587
April 2006	5.510	126.768
Maj 2006	5.546	129.041
Junij 2006	5.596	130.616
Julij 2006	5.638	131.805
Avgust 2006	5.598	128.770
September 2006	5.618	131.801
Oktober 2006	5.578	130.253
November 2006	5.556	130.040
December 2006	5.541	128.583
Januar 2007	5.541	536.567 €
Februar 2007	5.596	567.339 €
Marec 2007	5.630	568.406 €
April 2007	5.666	565.802 €
Maj 2007	5.668	561.478 €
Junij 2007	5.733	573.713 €
Julij 2007	5.744	578.387 €
Avgust 2007	5.721	573.424 €
September 2007	5.722	574.054 €
Oktober 2007	5.748	583.891 €
November 2007	5.686	571.928 €
December 2007	5.735	576.787 €
Januar 2008	5.794	585.007 €
Februar 2008	5.839	610.312 €
Marec 2008	5.840	605.239 €

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
(http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/druzinski_prejemki/)

2. 4 DELNO PLAČILO ZA IZGUBLJENI DOHODEK

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka (ZSDP, 84. člen).

To pravico ima tudi eden od staršev, ki neguje in varuje dva ali več otrok z zmerno oziroma težjo motnjo v duševnem razvoju ali zmerno oziroma težjo gibalno oviranostjo.

V skladu z zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP) se šteje, da je oseba zapustila trg dela, če ji preneha delovno razmerje s sporazumno razveljavitvijo ali odpovedjo pogodbe o zaposlitvi z njene strani, oziroma, če je na lastno zahtevo izbrisana iz registra brezposelnih oseb. Šteje se, da oseba dela s krajšim delovnim časom tudi v primeru, če je že pred uveljavljanjem pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek delala krajši delovni čas od polnega.

Pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek ima eden od staršev, če imata otrok in eden od staršev stalno prebivališče v Sloveniji in sta državljanca Slovenije oziroma katere izmed članic Evropske unije.

Mesečna višina delnega plačila za izgubljeni dohodek je minimalna plača. Če eden od staršev dela s krajšim delovnim časom, mu pripada sorazmerni del delnega plačila za izgubljeni dohodek.

Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani, zavarovani za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Prispevek zavarovanca plačuje upravičenec, prispevek delodajalca plačuje država.

Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno zdravstveno zavarovani za primer bolezni in poškodbe izven dela za pravice do zdravstvenih storitev, povračila potnih stroškov, pogrebnino in posmrtnino. Prispevek plačuje upravičenec.

2.4.1 Kdo nima pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek?

Pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek nima eden od staršev, če je otrok zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem imaelodnevno brezplačno oskrbo, razen če je to obdobje krajše od trideset dni v letu. Starš prav tako nima omenjene pravice, če je otrok v rejništvu.

Pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek ima eden od staršev, dokler so izpolnjeni pogoji oziroma najdlje do osemnajstega leta starosti otroka. Če otrok umre, upravičenec obdrži pravico še tri mesece po smrti otroka. Po osemnajstem letu starosti otroka ima eden od staršev pravico do uveljavljanja statusa družinskega pomočnika v skladu z zakonom o socialnem varstvu.

2.4.2 Prenehanje pravice

Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek preneha, če zdravniška komisija na podlagi mnenja pristojnega centra za socialno delo ugotovi, da prejemnik plačila za izgubljeni dohodek otroku ne zagotavlja primerne nege in varstva na domu. Pravica preneha s prvim dnevom naslednjega meseca po ugotovitvi (Murgel, 2006, str. 50-52).

Tabela 2: Prikaz izplačanih sredstev za izgubljeni dohodek od leta 2003 do aprila 2008

LETO	UPRAVIČENCI	IZPLAČANA SREDSTVA (v 1000 sit, 1000 €)
2003	164	194.825
2004	322	335.672
Januar 2006	345	39.537
Februar 2006	352	40.678
Marec 2006	357	40.736
April 2006	360	41.065
Maj 2006	365	41.531
Junij 2006	369	42.995
Julij 2006	377	43.903
Avgust 2006	385	43.961
September 2006	397	45.124
Oktober 2006	405	48.026
November 2006	406	46.817
December 2006	406	46.776
Januar 2007	406	194.192 €
Februar 2007	411	198.361 €
Marec 2007	418	205.769 €
April 2007	422	202.148 €
Maj 2007	430	210.517 €
Junij 2007	422	212.695 €
Julij 2007	445	222.982 €
Avgust 2007	445	212.458 €
September 2007	449	218.692 €
Oktober 2007	457	221.860 €
November 2007	459	220.837 €
December 2007	470	224.672 €
Januar 2008	471	223.781 €
Februar 2008	473	233.713 €
Marec 2008	478	240.017 €
April 2008	478	237.401 €

Vir: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve
(http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/druzinski_prejemki/)

2. 5 KDO ODLOČA O DODELITVI DODATKA ZA NEGO?

Ko imajo starši otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, zbrano vso potrebno dokumentacijo, se pravi obrazec za uveljavljanje pravice dodatka za nego otroka in seveda vse otrokove izvide od rojstva naprej, zadnji izvid ne sme biti starejši od enega leta, pristojen center za socialno delo dokumentacijo pošlje pristojni zdravniški komisiji, ki odloči o dodelitvi dodatka za nego otroka ali pa vlogo zavrne.

Minister, pristojen za varstvo družine na predlog Pediatrične klinike v Ljubljani imenuje pet zdravniških komisij prve stopnje in zdravniško komisijo druge stopnje, ki dajejo mnenja centrom za socialno delo oziroma ministrstvu v postopkih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo.

Zdravniško komisijo sestavljajo trije člani zdravniki, od katerih je eden predsednik komisije, in en strokovni sodelavec.

Zdravniška komisija je imenovana za štiri leta in je lahko ponovno imenovana.

Zdravniška komisija poda mnenje na podlagi posredovane zdravstvene in druge dokumentacije in lahko zahteva dodatno dokumentacijo ali izjemoma opravi pregled otroka.

Meni osebno se zdi narobe to, da zdravniška komisija odloča le na podlagi poslane otrokove dokumentacije, medtem, ko otroka sploh ne vidijo. To me moti predvsem zato, ker se mi zdi, da diagnoza otroka, ki je skoraj edino merilo o dodelitvi dodatka za nego, včasih ne odraža otrokovega dejanskega zdravniškega stanja.

2.5.1 Izdaja mnenj o postopkih uveljavljanja posameznih pravic

Daljši dopust za nego in varstvo otroka- zdravniška komisija poda in pošlje posamezno mnenje, skupaj z dokumentacijo, organu, ki je za mnenje zaprosil, v roku petnajstih dni od prejema zaprosila.

Dodatek za nego otroka- pri pripravi mnenja o pravici do dodatka za nego otroka mora zdravniška komisija podati tudi mnenje o obdobju, v katerem otrok potrebuje posebno nego in varstvo. Mnenje zdravniške komisije mora biti poslano organu, ki je za mnenje zaprosil v roku šestdeset dni od prejema zaprosila.

Krajši delovni čas zaradi starševstva

Delno plačilo za izgubljeni dohodek- za pripravo mnenja o pravici do delnega plačila za izgubljeni dohodek center za socialno delo pristojni zdravniški komisiji posreduje:

- zdravstveno dokumentacijo, pri kateri zadnji izvid ni starejši od šestih mesecev,
- fotokopijo mnenja zdravniške komisije o pravici do dodatka za nego otroka, iz katerega je razvidna upravičenost do višjega dodatka za nego otroka, če je vlagatelj to pravico uveljavljal,
- socialno poročilo o družini, ki ga pripravi v ta namen. (Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Ur.l. RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006)).

3 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

3.1 KAJ JE MOTNJA V DUŠEVNEM RAZVOJU?

Motnja v duševnem razvoju (duševna prizadetost, mentalna retardacija) pomeni pomembno omejitev v vsesplošnem funkcioniranju posameznika. Je splošno nadpovprečno intelektualno funkcioniranje, ki se pojavlja v razvojni dobi in je vezano na neadekvantnost adaptivnega reagiranja (vedenja) in to na področjih samostojnosti, komunikacije, socializacije in razumevanja.

Opredelevanje motnje v duševnem razvoju je zanesljivo razvojna naloga, ki se bo s časom spreminjala oziroma dopolnjevala (Lačen, 2001, str.11).

Duševne motnje, ki se pojavijo v otroškem in adolescenčnem obdobju, se razlikujejo po vzrokih in pojavnih oblikah, lahko so prehodne ali trajne, tudi njihov vpliv na duševno zorenje in razvoj osebnosti je lahko različen. Nekatere od teh motenj bolj ovirajo otroka pri zadovoljnim vključevanju v okolje, druge manj, nekatere so za otroka samega in njegove domače bolj moteče, druge pa morda komaj opazne. Zato moramo otroke in mladostnike z motnjami v duševnem razvoju različno strokovno obravnavati (Žmuc-Tomori, 1983).

V slovenski zakonodaji se je sprva na podlagi Zakona o izobraževanju in usposabljanju otrok (Ur.l. RS, št. 19/1976 in 3/1980) in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju uporabljal pojem »otrok in mladostnik z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«. Ta predpis ni več v veljavi. S sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) je v slovensko pravo uveden pojem »otrok s posebnimi potrebami«. Ta je v skladu s sodobnimi evropskimi in svetovnimi usmeritvami, zato nadomešča prejšnji pojem, ki je imel nekoliko slabšalen pomen (Murgel, 2006, str.25).

Lačen (2001, str. 11,12) pravi, da je analiza opredelitve motnje v duševnem razvoju definirana tako:

- da se definicija motnje v duševne razvoju opredeljuje razvojno in da je nekaj nespremenljivega, stalnega
- da se definicija usmeri samo na sedanje stanje in ne prognozira za vnaprej
- da se opredeljuje preko adaptivnega vedenja, izhodišče je v tem, kako neka oseba funkcionira, kako je socializirana.

Oseba z motnjo v duševnem je oseba, ki pri testiranju doseže rezultat, ki odstopa v podpovprečje na vsaj dveh od naslednjih področjih adaptivnega vedenja, to je skrb za samega sebe, komuniciranje, domača opravila, najdenje v okolju, prosti čas, delo in zaposlitev (glej Lačen, 2001, str.12).

Strokovnjaki definirajo motnjo v duševnem razvoju iz različnih vidikov. Obstajajo številni kriteriji, zato je težko oblikovati eno samo definicijo, ki bi bila dovolj široka,

da bi zajela vse značilnosti oseb z motnjo v duševnem razvoju in poenotila različna gledanja. Prav tako ni možno upoštevati en kriterij kot edino pomemben.

Jakulić (1981) navaja pet najpogostejših kriterijev, ki se pojavljajo v različnih definicijah. Ti so:

- razvojno obdobje,
- intelektualni primanjkljaj,
- socialna neustreznost,
- organska osnova,
- neozdravljivost stanja.

Trije od petih kriterijev, ki se pojavljajo v različnih definicijah so v vsaki definiciji, medtem ko sta ostala dva samo v nekaterih.

Navajam nekaj definicij, ki so zasnovane na teh kriterijih.

Tredgold (1937) podaja naslednjo (biološko) definicijo motnje v duševnem razvoju: Motnja v duševnem razvoju je stanje nepopolnega razvoja take vrste in stopnje, da se oseba ne more prilagoditi okolju in potrebuje stalen nadzor in pomoč odraslih oseb.

Benda (1954) pravi: Oseba z motnjo v duševnem razvoju je tista oseba, ki ni sposobna upravljati sama s seboj ali s svojim delom ter potrebuje nadzor in skrb za lastno zaščito in zaščito okolja.

Wallin (1950) : Motnja v duševnem razvoju je stanje resne in trajne poškodbe osrednjega živčnega sistema. Vzroki so lahko naslednji: zaostajanje v razvoju nevronov, poškodba živčnega tkiva v prenatalnem ali zgodnjem postnatalnem obdobju. Po tej definiciji je osnova za motnjo v duševnem razvoju težka in neozdravljiva poškodba osrednjega živčnega sistema.

Doll (1964) sugerira šest kriterijev, ki bi jih morali upoštevati pri definiranju motnje v duševnem razvoju:

- da je oseba socialno nesposobna,
- da je motnja nastala v obdobju od rojstva do zgodnje mladosti,
- da je oseba intelektualno podnormalna,
- da pri osebi opazimo zaostajanje v dozorevanju,
- da je vzrok za motnjo v duševnem razvoju bolezen ali dedni faktor,
- da je motnja v duševnem razvoju v osnovi neozdravljiva.

Kanner (1957) govori o »absolutni« in »relativni« motnji v duševnem razvoju: Absolutno motene v duševnem razvoju so tiste osebe, ki delujejo kot motene v duševnem razvoju tako v manj kot bolj zahtevnem okolju. Relativna motnja v duševnem razvoju pa je odvisna od norm določenega okolja oz. kulture. V manj zahtevnem okolju skupina oseb z motnjo v duševnem razvoju nima problemov pri doseganju in uresničevanju svojih želja in se lahko celo socialno prilagodi..

Svetovna zdravstvena organizacija je leta 1959 sprejela Heberyevo definicijo, ki definira motnjo v duševnem razvoju kot podpovprečno splošno intelektualno

delovanje, ki izhaja iz razvojnega obdobja in je asociirana z motnjami na enem od naslednjih področij: maturacije, učenja, socialnega prilagajanja. Ta definicija predstavlja kompleksnost pojava motnje v duševnem razvoju, ki vključuje subnormalno intelektualno delovanje in težave pri adaptaciji. Če pri neki osebi ne obstajata dve komponenti, ta ne more biti diagnosticirana kot oseba z motnjo v duševnem razvoju.

Leta 1992 je AAMR (Ameriško združenje za osebe z motnjami v duševnem razvoju) podala novo naslednjo definicijo: motnja v duševnem razvoju odraža resnejše omejitve v delovanju posameznika, ki so nastale pred 18. letom starosti. Označuje jo pomembno znižanje intelektualnega delovanja in resnejše omejitve na dveh ali več prilagoditvenih sposobnostih: komunikaciji, skrbi za samega sebe, bivanju, socialnih spretnostih, vključevanju v širše okolje, samostojnosti, branju, pisanju in računanju, izkoriščanju prostega časa in delu.

Za razliko od stare definicije nova nalaga šoli večjo odgovornost za rezultate VIZ procesa. Reiss(1994) poudarja, da nova definicija ne spreminja meje IQ 70 za diagnozo motnje v duševnem razvoju. Za območje IQ 70 do 75 daje diagnostikom možnost večje svobode pri interpretaciji rezultatov in zato zmanjšuje možnost napačnega diagnosticiranja ali celo prediagnosticiranja motnje v duševnem razvoju.

V mednarodni klasifikaciji bolezni se uporablja izraz mentalna retardacija za kategorijo tako imenovane duševne manjrazvitosti. Mentalna retardacija je definirana kot stanje zaustavljenega ali nepopolnega duševnega razvoja, pri katerem gre za pomanjkanje spretnosti, ki se pokažejo v razvojnem obdobju, pomanjkanje znanja oz. spretnosti, ki prispevajo k splošni ravni inteligentnosti(kognitivne, govorne, motorične in socialne sposobnosti). Retardacija se lahko pojavlja z drugimi duševnimi in telesnimi motnjami ali pa brez njih. Mentalni retardaciji se lahko pojavijo pridružena stanja kot npr. avtizem, druge razvojne motnje, epilepsija, vedenjske motnje ali resna telesna oškodovanost. Stopnje mentalne retardacije po mednarodni klasifikaciji so naslednje:

- blaga duševna manjrazvitost,
- zmerna duševna manjrazvitost,
- huda duševna manjrazvitost in
- globoka duševna manjrazvitost.

3. 2 RAZVRŠČANJE OTROK Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM IN TELESNEM RAZVOJU

V pravilniku o razvrščanju in razvidu otrok, mladostnikov in mlajših polnoletnih oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (3.člen) je motnja v duševnem razvoju definirana takole:

- Otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju imajo tako zmanjšane sposobnosti za umsko delo, da ne morejo biti uspešni pri rednem vzgojno-izobraževalnem delu, in potrebujejo zato posebne oblike usposabljanja (orientacijski IQ je od 51 -70).
- Otroci z zmerno motnjo v duševnem razvoju imajo zmanjšane sposobnosti za samostojno delo, so pa sposobni vzdrževati kontakt z okolico, pridobiti navade in skrbeti za svoje osnovne potrebe ter se priučiti za preprosta opravila (orientacijski IQ 35 - 49).
- Otroci s težjo motnjo v duševnem razvoju imajo tako zmanjšane sposobnosti, da so omejeni v gibanju, govoru in skrbi za svoje osnovne potrebe ter so nesposobni za samostojno delo, lahko pa se priučijo za najbolj enostavna opravila (orientacijski IQ 20 - 34).
- Otroci s težko motnjo v duševnem razvoju imajo tako slabo razvite umske sposobnosti, da so tako omejeni v svoji sposobnosti gibanja, govora in skrbi za svoje osnovne potrebe, da potrebujejo stalno varstvo, posebno skrbstvo in nego (orientacijski IQ pod 20).

Iz pravilnika se ne da ugotoviti, do kolikšne mere so razvite spoznavne sposobnosti in da so sposobni večje ali manjše socialne integracije. Navaja se tudi IQ, ne pa tega, po katerih merskih instrumentih je bil izračunan.

Oddelek za defektologijo je leta 1990 pripravil gesla (Čuk, Galeša, Kotar, Novljan) za poimenovanje oseb s posebnimi potrebami in osebe z motnjo v duševnem razvoju opredelil takole; osebe z motnjo v duševnem razvoju so osebe, ki imajo primanjkljaj na področju spoznavnih sposobnosti in je ta stalen. Zaradi stalnih motenj v razvojnem obdobju imajo težave s socialno integracijo.

Glede na etiologijo pa so jih razdelili na osebe z organskimi motnjami in na osebe s funkcionalnimi motnjami.

Skupino oseb z motnjami v duševnem razvoju pa so v geslih opredeljene takole:

- Osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju so tiste osebe, ki imajo toliko znižane učne sposobnosti, da potrebujejo posebno učno-vzgojno delo.
- Osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju so tiste osebe, ki imajo toliko znižane sposobnosti, da se jih vključuje le v program za delovno usposabljanje in potrebujejo stalno vodenje.
- Osebe s težjo motnjo v duševnem razvoju so tiste osebe, ki imajo toliko znižane sposobnosti za usposabljanje, da jih je mogoče vključevati ter v program osnovnega usposabljanja in potrebujejo stalni nadzor.
- Osebe s težko motnjo v duševnem razvoju so tiste osebe, ki imajo toliko znižane sposobnosti, da potrebujejo stalno varstvo, posebno skrb in nego (Novljan, 2001, str.11-15).

3. 3 PROGRAMI VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OTROK Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM IN TELESNEM RAZVOJU

Nova paradigma vzgoje in izobraževanja otrok z motnjami v duševnem razvoju ponuja staršem otrok veliko različnih možnosti in programov za njihove otroke, tako,

da se imajo pravico odločiti ali bodo svoje otroke vključili v redno delo vrtcev ali šol, ali pa bodo svojega otroka vključili v specializirane zavode in šole, kjer so posebej usposobljeni strokovnjaki, ki so izučeni o poteku dela s takimi otroci.

Za starše, ki imajo otroka s posebnimi potrebami, je odločitev o tem ali naj svojega otroka vključijo v reden vrtec ali šolo kasneje, težka naloga. Predvsem je ta naloga zelo težka, kadar je njihov otrok le lažje ali zmerno zaostal in bi brez večjih problemov in malo večje pozornosti vzgojiteljic ali učiteljic, brez težav obiskoval reden vrtec ali šolo. Vendar se na žalost nekateri starši odločijo, da bodo svojega otroka vpisali v razvojne vrtce ali kasneje posebne šole, čeprav sama temu nasprotujem, ker sem mnenja, da takšen otrok, ki ne zaostaja veliko in je samostojen, lahko v razvojnem vrtcu ali posebni šoli celo nazaduje.

3.3.1 Predšolsko obdobje

Predšolsko obdobje je za vsakega otroka zelo pomembno, ker je to čas, ko se morajo veliko naučiti in to kasneje samo nadgrajevati. To je obdobje od rojstva pa vse tja do vstopa v šolo, se pravi do šest let. Pri nas imajo vsi otroci z motnjo v duševnem razvoju možnost vključevanja v redne programe vrtca z dodatno potrebno strokovno pomočjo. Recimo otroku z motnjami v razvoju pripadajo do tri ure pomoči v vrtcu specialnega pedagoga na teden. Osebno se mi ta pomoč zdi zelo dobrodošla, tri ure na teden se za marsikoga zdi premalo, vendar otrok v treh urah tedensko vidno napreduje in navsezadnje staršem otrok ni potrebno obiskovati v popoldanskih urah. Otroka z motnjami v duševnem razvoju lahko vključimo tudi v razvojne oddelke za otroke z motnjami in zavode.

PROGRAMI ZA PREDŠOLSKE OTROKE S PRILAGOJENIM IZVAJANJEM IN Z DODATNO STROKOVNO POMOČJO

Program predšolske vzgoje s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo je najmanjša stopnja prilagajanja otrokom s posebnimi potrebami. To pomeni, da se uporablja splošni kurikulum za vrtce, prilagodi pa se izvajanje programa in zagotovi dodatno strokovno pomoč. Splošni kurikulum je sestavljen tako, da ga je mogoče prilagoditi tudi otrokom s posebnimi potrebami.. Zasnovan je na načelih enakih možnosti in upošteva razlike med otroki, ki se jim zagotavlja optimalni razvoj.

V skladu s Pravilnikom o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter kriterij za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj (Ur.l.RS, št.54/2003, 93/2004, 97/2005, 25/2006, 23/2007) se bodo v programe za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo usmerjali:

- otroci z mejnimi intelektualnimi sposobnostmi;
- otroci z lažjimi in zmernimi motnjami v duševnem razvoju;
- slepi in slabovidni otroci;
- gluhi in naglušni otroci;
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami;

- gibalno ovirani otroci;
- dolgotrajno bolni otroci.

Otroke z mejnimi intelektualnimi sposobnostmi je zakonodajalec kljub nasprotovanju nekaterih strokovnjakov vključil v skupino otrok s posebnimi potrebami. Nerodnost, in to ne edina, je v tem, da je ta skupina vključena že v programe za predšolske otroke. V Zakonu o vrtcih (ZVrt) je v osmem členu navedeno, da so otroci s posebnimi potrebami: otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni, gluhi in naglušni, z govornimi motnjami, gibalno ovirani in z motnjami vedenja in osebnosti. Več kot problematična je skupina »otrok z čustvenimi in vedenjskimi motnjami«. Kakorkoli že definiramo to skupino, ne moremo sprejeti teze, da so osebno moteni lahko že predšolski otroci, saj o motnjah osebnosti lahko govorimo šele po končanem razvoju.

Pričakujemo, da se bo največ otrok s posebnimi potrebami v vrtcih vključevalo v programe s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo. To bodo izvajali redni vrtci, ki bodo v svojih skupinah imeli otroka s posebnimi potrebami; nekatere z odločbo o usmeritvi, druge brez, nekateri otroci pa bodo čakali na odločbo. Taka rešitev bo za starše najustrežnejša, saj bo otrok ostal doma in v svojem okolju. Vrtci pa so s svojim vzgojiteljskim kadrom, svetovalno službo in drugimi sodelavci (specialnimi pedagogi, logopedi ipd.) sposobni sprejeti in ustrezno oskrbeti te otroke.

Galeša (2003, str.23) navaja, da je v šolski populaciji kar 20-25% otrok s posebnimi potrebami. Nekateri države navajajo 20%, druge pa 25% otrok s posebnimi potrebami in več. Velikost odstotka je odvisna od postavljenih kriterijev. Zelo verjetno je, da imajo manj razvite države višji odstotek OPP kot bolj razvite. Da smo pri nas bližji resnici, če trdimo, da imamo v šolski populaciji 25% OPP, nam potrjuje dejstvo, da smo v dopolnilnem pouku imeli vključenih 27% učencev od 1. do zadnjega razreda na koncu šolskega leta 1992/93 in v začetku šolskega leta 1993/94. (Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS 1995, str.85). Enako število učencev je bilo vključenih v šolskem letu 1997/98 (Statistični letopis).

PRILAGOJEN PROGRAM ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Za otroke s posebnimi potrebami, ki imajo izrazitejši posebne potrebe in so v smislu vzgoje in izobraževanja zahtevnejši, je predviden prilagojen program za predšolske otroke. Ker so to otroci z izrazitejšimi primankljaji, ovirami oziroma motnjami, je zanje splošni kurikulum za vrtce prezahteven. V ciljih, standardih in vsebini bo prilagojen tem otrokom. V tem programu se bodo otroci usposabljali za sodelovanje, samoučenje, različno verbalno in neverbalno komunikacijo, različne aktivnosti ter razumevanje in upoštevanje pravil okolja. V njem bo tudi veliko tako imenovanih rehabilitacijskih vsebin. Potrebne bodo tudi večje ali manjše prilagoditve prostorov, raba različnih pripomočkov ter seveda ustrezen strokovni kader.

3.3.2 Šolsko obdobje

S šolskim obdobjem tu označujem osnovno ter srednješolsko izobraževanje. Med srednješolsko izobraževanje štejemo: nižje in srednje poklicno izobraževanje, srednje strokovno izobraževanje, gimnazijsko izobraževanje ter poklicno-tehnično izobraževanje.

Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in zajema celotno populacijo. Učenci v osnovni šoli se razlikujejo po sposobnostih, motivaciji, osebnostih lastnostih, socialni zrelosti in drugih lastnostih. Heterogena šola, za razliko od prejšnje enotne osnovne šole, sprejema različnost med otroki in se ji je pripravljena prilagajati. Nastali so pogoji, v katerih bi se lahko več otrok s posebnimi potrebami vključilo v redne osnovne šole. Trendi v Sloveniji kažejo, da se to res dogaja in mnogi otroci s posebnimi potrebami, ki so bili prej vključeni v posebne šole in zavode, se vključujejo v redne vrtce in osnovne šole.

Za usmerjene otroke s posebnimi potrebami je Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) določil naslednje izobraževalne programe:

-izobraževalni programi s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo: učenci in dijaki bodo tu morali doseči vsaj minimalne standarde znanja, ki jih določa izobraževalni program. Tem otrokom je potrebno prilagoditi izvajanje programa, nuditi jim je potrebno dodatno strokovno pomoč, zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami pa določa, da se lahko prilagodi organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka.

-prilagojeni programi: v ta program bodo vključeni učenci in dijaki, ki jim samo prilagajanje izvajanja programa in dodatna strokovna pomoč ne bosta zadoščala. Za izvajanje teh programov morajo strokovni delavci imeti veliko specializiranega znanja, nekateri učenci in dijaki pa bodo potrebovali posebne pripomočke in didaktična sredstva, pri delu pa se bodo uporabljale specifične metode dela. V prilagojenih programih se bodo lahko prilagajalo: predmetnik, organizacija, trajanje, način preverjanja in ocenjevanje znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka. Za fizično pomoč se lahko gibalno oviranim otrokom, ki so usmerjeni v prilagojeni program vzgoje in izobraževanja, dodeli spremljevalec.

-posebni programi: ta program je namenjen otrokom z zmernimi, težjimi in težkimi motnjami v duševnem razvoju in otrokom, pri katerih se v času šolanja pojavi potreba po vključitvi v rehabilitacijske programe. Kljub prizadevanjem, da bi opustili stigmativne nazive, je tu ostal naziv posebni. Vendar je to najbrž manj moteče, saj gre v tem primeru za populacijo z izrazitimi primankljaji, ovirami oziroma motnjami. Program je sestavljen tako, da zajema področje skrbi za samega sebe, področje komunikacije, področje razvijanja socialnih veščin in razvoj delovnih sposobnosti in navad.

-vzgojni programi: v ta program bodo vključeni otroci, ki s svojo neprilagojenostjo povzročajo specifične interakcije v šoli, tako v odnosih med sošolci kot v odnosu do

učiteljev. Učitelji pogosto navajajo, da imajo največ problemov prav s to populacijo otrok. Sistem predvideva dve možnosti. Prva možnost je, da se otrokom z motnjami vedenja in osebnosti v okviru dodatne strokovne pomoči nudi pomoč v obliki vzgojnih, socialno-inegrativnih, preventivnih, kompenzacijskih in korekcijskih programov. Za uspešnejše vključevanje teh oblik dela bi potrebovali več strokovnjakov, kot so socialni ter specialni in rehabilitacijski pedagogi. Druga možnost je, da se otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, pri katerih je zaradi motenj ogrožen njihov zdrav razvoj, oziroma ogrožajo okolico, nudi vzgoja v zavodu za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami. (Opara, 2005, str.28-40)

Otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v prilagojeni program za predšolske otroke, se lahko občasno vključujejo tudi v program za predšolske otroke. Otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v prilagojene izobraževalne programe, se lahko pri nekaterih predmetih ali predmetnih skupinah občasno ali trajno vključujejo v izobraževalne programe. Otroci s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v posebni program vzgoje in izobraževanja, se lahko občasno vključujejo v prilagojene programe osnovnošolskega izobraževanja (Murgel, 2005, str. 127).

V prihodnosti bomo vsekakor morali posvetiti še večjo pozornost zgodnji obravnavi, zlasti otrokom s posebnimi potrebami do tretjega leta starosti in njihovim družinam. Ta se bo morala korenito spremeniti, v obravnavo bomo morali zajeti vse otroke in njihove družine, postati bo morala otroku in družini blizu, saj izkušnje iz prakse in teorije kažejo, da se zgodnja diagnostika, terapija, pedagoška obravnava in svetovanje staršev najpomembnejši. Zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami bomo morali v prihodnosti razumeti kot nalogo, ki jo bomo lahko uresničili samo skupaj z otrokovo družino in v družini sami (Naš Zbornik, 2005).

3. 4 DRUGE PRAVICE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

3.4.1 Pravica do daljšega dopusta

Zakon o delovnih razmerjih v delu (ZDR, 159. člen), ki ureja letni dopust, določa, da ima delavec pravico do letnega dopusta v posameznem koledarskem letu, ki ne more biti krajši kot štiri tedne, ne glede na to, ali dela polni delovni čas ali krajši delovni čas od polnega.

V skladu z drugim odstavkom omenjenega člena ima delavec, ki neguje in varuje otroka s telesno in duševno prizadetostjo, pravico do najmanj treh dodatnih dni letnega dopusta.

Delavec ima na podlagi istega člena še pravico do enega dodatnega dneva letnega dopusta za vsakega otroka, ki še ni dopolnil petnajst let starosti.

3.4.2 Oprostitev plačila dohodnine in davčna olajšava

Zakon o dohodnini (Zdoh-2) določa, da se dohodnine med drugim ne plača od:

- dohodkov, ki jih v obliki povračil stroškov, storitev ali drugih ugodnosti v naravi prejmejo upravičenci za starševsko varstvo,
- starševskega dodatka in pomoči ob rojstvu otroka, ki jih upravičenci prejmejo na podlagi Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur.l.RS, št.110/2006) ali na podlagi predpisa samoupravne lokalne skupnosti,
- otroškega dodatka, dodatka za veliko družino in dodatka za nego za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.

Kot posebna davčna olajšava se davčnim zavezancem, ki vzdržujejo družinske člane, prizna zmanjšanje letne davčne osnove, ki znaša za vzdrževanega otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in za vzdrževanega otroka, ki ima pravico do dodatka za pomoč in postrežbo 7.190 € letno. Posebna olajšava se ne prizna zavezancu, katerega otrok je v rejništvu, razen če dokaže, da tudi v tem času materialno skrbi za otroka. V tem primeru se olajšava prizna za dobo, za katero pristojen center za socialno delo v skladu z zakonom, ki ureja starševsko varstvo in družinske prejemke, prizna pravico do otroškega dodatka. Olajšava se tudi ne prizna zavezancu, katerega otrok je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno oskrbo. Olajšava se prizna do otrokovega dopoljenega osemnajstega leta starosti, za starejšega otroka pa , če neprekinjeno ali s prekinitvijo do enega leta nadaljuje šolanje na srednji, višji ali visoko stopnji, vendar največ do dopoljenega šestindvajsetega leta starosti. Olajšava se prizna tudi za otroka po tej starosti, če traja njegovo šolanje na visoki stopnji pet ali šest let, ali če otrok zaradi daljše bolezni ali poškodbe ni končal šolanja v predpisanem roku. Priznavanje olajšave se v tem primeru podaljša za toliko časa, kolikor se je šolanje zaradi navedenih razlogov podaljšalo.

3.4.3 Oprostitev plačila davka na motorna vozila

Starši otrok s posebnimi potrebami so pod določenimi pogoji oproščeni plačila davka na motorna vozila. Zakon o davku na dodana vozila določa, da se davka od cestnih motornih vozil ne plačuje od vozil, ki so kupljena za prevoz invalidov, in sicer od enega novega osebnega avtomobila z delovno prostornino bencinskega motorja do 1,8 l in dizelskega motorja do 1,9 l oziroma z delovno prostornino bencinskega motorja do 2 l in dizelskega motorja do 2,2 l za nov osebni avtomobil z avtomatskim upravljanjem ter od kombiniranega vozila, posebej prirejenega za prevoz invalidov na invalidskem vozičku, ki ga največ enkrat v petih letih kupijo invalidske organizacije in osebe, ki imajo vozniško dovoljenje ali jim je potrebna pomoč drugih oseb, ki imajo vozniško dovoljenje. Za invalide se štejejo tudi otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki jih zdravstveni zavodi spremljajo kot rizične v razvoju, torej otroci s posebnimi potrebami.

Oprostitev za otroke s posebnimi potrebami se uveljavlja na podlagi potrdila zdravstvenega doma oziroma drugega zdravstvenega zavoda, ki opravlja specialistično pediatrično dejavnost. Oprostitev se uveljavlja s povračilom plačanega davka pri pristojnem davčnem organu, če gre za končni uvoz pa pri pristojnem carinskem organu. Pristojni davčni oziroma carinski organ je dolžan vrniti plačani davek v petnajstih dneh po prejemu zahtevka.

3.4.4 Oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest

Uredba o določitvi letnih povračil za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za cestna motorna vozila ali priklopna vozila (Ur.l.RS, št. 48/1998, 138/2004), določa višino povračila za uporabo cest, ki ga za eno leto plačujejo uporabniki cest za posamezne vrste cestnih motornih vozil in priklopnih vozil, registriranih v RS, to je letno povračilo za uporabo cest.

Oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest uredbe se lahko uveljavi za osebne avtomobile z motorjem delovne prostornine bencinskega motorja do vključno 1,8 l in dizelskega motorja do vključno 1,9 l, osebne avtomobile z avtomatskim menjalnikom z delovno prostornino bencinskega motorja do vključno 2,0 l in dizelskega motorja do vključno 2,2 l ter za kombinirana vozila, prirejena za prevoz invalida na invalidskem vozičku, ki se med drugim uporabljajo za prevoz otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki jih zdravstveni zavodi spremljajo kot rizične v razvoju.

Pravica do oprostitve plačila letnega povračila za uporabo cest se uveljavlja z originalnim potrdilom zdravstvenega doma oziroma drugega zdravstvenega zavoda, ki opravlja specialistično pediatrično dejavnost. Mnenje ne sme biti starejše od šestih mesecev.

3.4.5 Pravica do parkiranja na označenem parkirnem prostoru za invalide

Zakon o varnosti cestnega prometa (ZVCP, 53.člen) določa, kdo sme parkirati na označenem parkirnem prostoru za invalida. Med drugim je to spremljevalec, ki vozi in spremlja mladoletno osebo, ki je težko telesno ali duševno prizadeta oziroma je zaradi izgube, okvare, paraliziranosti spodnjih okončin ali medenice ovirana pri gibanju.

Pravilnik o parkirni karti, sprejet na podlagi 53. Člena ZVCP, določa obliko in vsebino parkirne karte, postopek za njeno izdajo, veljavnost parkirne karte, način označevanja vozila in evidenco izdanih parkirnih kart.

Parkirno karto izda na zahtevo upravičenca upravna enota, v kateri ima upravičenec stalno ali začasno prebivališče. Zahteva za izdajo parkirne karte za vozila, v katerih se vozijo invalidne osebe, zahteva za izdajo parkirne karte namesto pogrešane, izgubljene, ukradene ter obrabljene ali uničene parkirne karte in zahteva za vpis sprememb se vloži na predpisanem obrazcu.

Zahtevi za izdajo parkirne karte za upravičence iz drugega odstavka 2. člena tega pravilnika je potrebno priložiti:

- odločbo o invalidnosti
- dve fotografiji
- dokazilo o plačilu obrazca parkirne karte

Potrdilo o izpolnjevanju pogojev iz 53. člena ZVCP izda izbrani osebni zdravnik na predpisanem obrazcu.

Spremljevalcem, ki vozijo ali spremljajo mladoletno osebo, ki je težko telesno ali duševno prizadeta oziroma je zaradi izgube, okvare, paraliziranosti spodnjih okončin

ali medenice ovirana pri gibanju, se izda parkirna karta z neomejeno veljavnostjo (Murgel, 2006, str. 151).

4 CENTER ZA SOCIALNO DELO JESENICE

Center za socialno delo Jesenice je javni zavod, ki opravlja v skladu z zakoni in podzakonskimi predpisi javna pooblastila in svetovalno delo s področja socialnega varstva za prebivalce upravne enote Jesenice (občina Jesenice, Kranjska Gora, Žirovnica).

Strokovne naloge Centra za socialno delo Jesenice so:

1.) varstvo otrok in mladostnikov

- urejanje očetovstva,
- preživnine za mladoletne,
- skrbništvo nad mladoletniki,
- rejništvo, posvojitve
- mladoletni storilci prekrškov in kaznivih dejanj.

2.) varstvo odraslih, invalidnih, bolnih in starih

- urejanje statusa invalida,
- nadomestila za invalidnost,
- splošni in posebni socialni zavodi,
- skrbništvo,
- osebe v kazenskem postopku,
- zasvojenosti,
- pomoč na domu
- brezdomci.

3.) varstvo družine

- zlorabe in nasilje
- urejanje stikov med otroci in roditeljem, s katerim otrok ne živi.

Dolgoročni cilji razvoja socialnega varstva:

- izboljšati kakovost življenja upravičenca,
- spodbujati uporabnike k aktivnejšemu sodelovanju pri zagotavljanju njihove lastne socialne varnosti,
- zagotavljati strokovno podporo in pomoč pri preprečevanju in razreševanju socialnih stisk uporabnikov,
- razvijati strokovne mreže socialnih pomoči (Vladne organizacije, Nevladne organizacije, razvoj društev,...), razvoj novih programov za starejše, invalidne in telesno in duševno prizadete
- v izvajanju teh ciljev je še posebej poudarjena skrb za izobraževanje strokovnih delavcev Centra ter seznanjanje strokovnih delavcev z novimi metodami in tehnikami dela.

4. 1 VELIKOST IN DEMOGRAFSKA STRUKTURA CSD JESENICE

Prostorski pogoji jim omogočajo ustrezne pogoje za delo zaposlenih in zagotavljajo zasebnost uporabnika, ki prihaja na center ter omogoča izvajanje posameznih programov za njihove uporabnike, predvsem iz področja dela z mladimi, zasvojenimi od alkohola in drog. Prostorski pogoji jim omogočajo tudi izvajanje pripravništva strokovnim delavcem ter vključevanjem študentov na praksi.

Tabela 3: Prikaz demografske strukture upravne enote (občine) za leto 2007

	UPRAVNA ENOTA	OBCINA JESENICE	OBCINA KRANJSKA GORA	OBCINA ŽIROVNICA	RS	REGIJA
ŠTEVILO PREBIVALCEV	31472	21.896	5391	4185	2.001.114	198.713
BEGUNCI-TUJCI	912	759	116	37	48.029	4264
STAROSTNA STRUKTURA OD 0-19 LET(%)	6237	4406	947	884	408.383	42.153
STAROSTNA STRUKTURA (NAD 65 LET)	4846	3183	929	734	2.001.114	30.492
STAROSTNA STRUKTURA (NAD 80 LET)	1005	661	197	147	62.059	6044
ŠTEVILO GOSPODINJSTEV:	11.405				684.847	
STOPNJA BREZPOSELNOSTI % (NOV. 2007)	5,0	5,1	5,5	4,2	7,3	4,6
ŠTEVILO BREZPOSELNIH OSEB NOV. 2006	915	703	142	86	78.842	4.774
ŠTEVILO BREZPOSELNIH OSEB NOV. 2007	694	508	127	77	68,255	4075
ZAPOSLENOST-ŠT.ZAPOSLENIH 2006	9.418	7.382	1.445	590	836.674	72.144
ZAPOSLENOST-ŠT.ZAPOSLENIH 2007	9,599	7,551	1.415	632	867.449	73765
BREZPOSELNI-ODSTOPLJENI NA CSD, ZPIZ 2006-2007	227					

Vir: Statistične informacije 2005, Zavod za zaposlovanje Kranj- november 2007, Statistične informacije-RS junij 2007, Urad za delo Jesenice –december 2007

Iz tabele št. 3 je razvidno, da je nezaposlenost nad povprečjem regije, starostna struktura oseb nad 65 let se povečuje, opazen je tudi upad mlajših od 19 let in izobrazbena struktura nezaposlenih je pod povprečjem RS.

4. 2 LETNI CILJI CSD JESENICE

Na delo CSD Jesenice so v letu 2007 vplivala naslednja dejstva in trendi:

- slaba razvitost vzporednih služb za podporo družini,
- stopnja brezposelnosti, ki je nad povprečjem regije in pod povprečjem RS,
- vse večje število mladih za delo sposobnih, brez dela, med katerimi pričakujemo izrazitejšo socialne stiske pri tistih, ki prvo zaposlitev iščejo že več let,
- staranje prebivalstva
- izvajanje novih vrst vzgojnih ukrepov in preprečevanje odklonskega vedenja otrok in mladostnikov s kaznivimi dejanji,
- naraščanje nasilja v družini, zanemarjanje in zloraba otrok,
- naraščanje drugih oblik asocialnega in neprilagodljivega vedenja (zasvojenosti),
- skrb za posebej ranljive skupine prebivalcev (žrtve nasilja, ljudje v duševni stiski, telesno in duševno prizadeti)
- spremembe Zakona o socialnem varstvu
- naraščanje nasilja nad starejšimi

4. 3 DRUŽINSKI POMOČNIK

Leta 2004 je Zakon o socialnem varstvu prinesel na področje socialnega varstva pravico do izbire družinskega pomočnika. Ker se mi osebno zdi, da je pa ta pravica res slabo prepoznavna, sem se odločila, da ji namenim nekaj besed.

Pravica do izbire družinskega pomočnika je namenjena polnoletni osebi s težko motnjo v duševnem razvoju ali polnoletni težko gibalno ovirani osebi, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb (zakon jih imenuje invalidne osebe)

Kdo ima pravico do izbire družinskega pomočnika?

Pravico do izbire družinskega pomočnika ima invalidna oseba:

- za katero je pred uveljavljanjem pravice do izbire družinskega pomočnika skrbel eden od staršev, ki je po predpisih o starševskem varstvu prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek,
- ki je invalid po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki potrebuje pomoč za opravljanje vseh osnovnih življenjskih potreb,
- za katero invalidska komisija ugotovi, da gre za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirano osebo, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

Kdo je lahko družinski pomočnik?

Družinski pomočnik je oseba, ki invalidni osebi nudi pomoč, ki jo potrebuje. Družinski pomočnik je lahko oseba, ki se je z namenom, da bi postala družinski pomočnik, odjavila iz evidence brezposelnih oseb ali je zapustila trg dela. Družinski pomočnik je lahko tudi oseba, ki je v delovnem razmerju s krajšim delovnim časom od polnega delovnega časa pri delodajalcu. Družinski pomočnik je lahko oseba, ki ima isto stalno prebivališče kot invalidna oseba, oziroma eden od družinskih članov invalidne osebe (družinski člani po zakonu o socialnem varstvu so zakonec invalidne osebe, otroci, brat, sestra, stara starši, vnuki, stric, teta).

Družinski pomočnik invalidni osebi nudi pomoč v skladu z njenimi potrebami in interesi, zlasti pa skrbi za:

- nastanitev, nego, prehrano in gospodinjska opravila,
- zdravstveno oskrbo preko izbranega osebnega zdravnika,
- spremstvo in udejstvovanje v različnih socialnih in družbenih aktivnostih (kulturne, športne, verske, izobraževalne),
- omogoča, da zakonit zastopnik, če ga invalidna oseba ima, opravlja svojo funkcijo.
- Družinski pomočnik ni dolžan kriti materialnih stroškov za življenje invalidne osebe.

Pristojni center za socialno delo odloči o izbiri določene osebe za družinskega pomočnika na podlagi mnenja invalidske komisije Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

Družinski pomočnik ima pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek v višini minimalne plače oziroma sorazmernega dela plačila za izgubljeni dohodek v primeru dela s krajšim delovnim časom od polnega. Delno plačilo za izgubljeni dohodek se usklajuje z rastjo minimalne plače. Družinski pomočnik se mora udeleževati programov usposabljanja, ki jih določi socialna zbornica, ki določi tudi njihovo vsebino, izvajalce, pogostost in trajanje.

Center za socialno delo ves čas spremlja, ali družinski pomočnik invalidni osebi zagotavlja ustrezno pomoč. Invalidna oseba lahko kadarkoli center za socialno delo seznanja z delom družinskega pomočnika.

Kako je s plačilom prispevkov za družinskega pomočnika?

Invalidna oseba v primeru, da izbere družinskega pomočnika, obdrži pravico do dodatka za tujo nego in pomoč oziroma dodatka za pomoč in postrežbo, ki ga prejema, vendar na podlagi pisne izjave, ki jo poda ob vlogi za uveljavljanje pravice do družinskega pomočnika, dovoli, da se ta dodatek, v času, ko ji pomoč nudi družinski pomočnik, izplačuje občini, ki sofinancira pravice družinskega pomočnika. Invalidna oseba in njeni zavezanci za preživljanje (zakonec, otroci, drugi, ki so

invalidno osebo dolžni preživljati npr. zavezanci s pogodbo o dosmrtnem preživljanju) so dolžni občini, ki financira pravice družinskega pomočnika, redno za tekoči mesec povrniti sredstva oziroma del sredstev, ki jih občina namenja za pravice družinskega pomočnika.

Pravice družinskega pomočnika se dodatno financirajo s sredstvi invalidne osebe do višine njene plačilne sposobnosti in s sredstvi v višini prispevka zavezancev. Plačilna sposobnost invalidne osebe in prispevek zavezancev se določita v skladu s predpisom po zakonu o socialnem varstvu. Kadar njihova sredstva ne zadostujejo za financiranje pravic družinskega pomočnika, razliko doplača občina. Zavezanec, ki je hkrati družinski pomočnik, ni dolžan prispevati k plačilu pravic družinskega pomočnika.

Če je invalidna oseba lastnica nepremičnine, se ji v odločbi o priznanju pravice do izbire družinskega pomočnika lahko prepove odtujiti in obremeniti nepremičnino, katere lastnica je, v korist občine, ki financira pravice družinskega pomočnika, na način in pod pogoji, kot je določeno v zakonu o socialnem varstvu.

Kje se vložijo vloge za priznanje te pravice?

Vloge za priznanje pravice lahko upravičenci vložijo pri Centru za socialno delo Jesenice, C. Železarjev 4a na predpisanih obrazcih. Obrazci so dosegljivi na centrih za socialno delo in tudi na spletni strani ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Znesek prispevka za družinskega pomočnika

od 01.08.2008 dalje znaša minimalna plača, ki jo prejemajo družinski pomočniki kot delno plačilo za izgubljeni dohodek v bruto znesku 589,19 €.

V reviji Naš Zbornik (2006, št.2) sem zasledila članek o pravici do izbire družinskega pomočnika, ki pravi da je ta pravica še razmeroma nova in se skladno s tem tudi postopoma uveljavlja. Kot za vsako novost je tudi za to potreben določen čas. V zadnjem času se pravico do izbire družinskega pomočnika vse več omenja tudi v medijih, kar prispeva k temu, da se ljudje s pravico bolje seznanijo, pridobijo o njej vse potrebne informacije in raziščejo svoje možnosti. Opažajo tudi, da so ljudje pravico dobro sprejeli in da se zanimanje zanjo povečuje iz dneva v dan. To je razvidno tudi iz povečanega števila uporabnikov, ki želijo podrobnejše informacije o uveljavljanju te pravice, pa tudi iz števila vlog, ki se hitro povečuje. Navadno se za možnost in postopek uveljavljanja pravice do izbire družinskega pomočnika neposredno zanima tista oseba, ki naj bi bila kandidatka za opravljanje nalog družinskega pomočnika. Le-ta pošlje invalidni osebi potrebne informacije o samem postopku uveljavitve te pravice, za vložitev vloge pa se mora odločiti invalidna oseba. Velikokrat se pojavljajo dileme in dvomi o tem, ali se z uveljavljanjem te pravice rešuje življenjski položaj invalidne osebe ali družinskega pomočnika. Zavedati se moramo, da se s priznanjem te pravice rešuje predvsem oskrba invalidne osebe, in ne urejanje statusa kandidata za družinskega pomočnika. Po njihovih izkušnjah so kandidati, ki bi želeli opravljati vlogo družinskega pomočnika res večinoma brezposelne osebe, ki so vlogo družinskega pomočnika neformalno opravljale že prej

in se največkrat niso mogle zaposliti prav zaradi življenjskih okoliščin, v kateri so se znašle zaradi invalidnosti enega od družinskih članov. S poudarkom na pomoči invalidni osebi pa se s priznanjem te pravice marsikaj razreši ne le položaj invalidne osebe, temveč tudi stiska osebe, ki to pomoč izvaja. Invalidne osebe izberejo družinskega pomočnika, ki mu zaupajo in ima od njih tudi primeren odnos. Poleg tega lahko družinski pomočnik k ustrezni zadovoljitvi želja in potreb invalidne osebe prispeva z izvajanjem del in nalog, ki naj bi jih družinski pomočnik opravljal. Področje dela družinskega pomočnika ni le gospodinjska pomoč, osebna in zdravstvena oskrba, temveč tudi socialna oskrba in organiziranje pristočasnih dejavnosti invalidne osebe.

4. 4 DRUŽINSKI PREJEMKI NA CSD JESENICE

Tabela 4: Pregled števila odločb za družinske prejemke za leto 2006/2007

DRUŽINSKI PREJEMKI	Navodilo	SKUPAJ vsi vodeni v letu 2007	SKUPAJ vsi vodeni v letu 2006	INDEKS 2007/2006	OBČINA JESENICE	OBČINA ŽIROVNICA	OBČINA KR.GORA
STARŠEVSKI DODATEK	št. Odločb	71	65	109	56	12	3
POMOČ OB ROJSTVU OTROKA	št. Odločb	301	314	96	215	58	28
OTROŠKI DODATEK	št. odločb	4392	4557	96	3146	669	577
DODATEK ZA VELIKO DRUŽINO	št. odločb	337	302	112	240	48	49
DODATEK ZA NEGO OTROKA	št. odločb	47	52	90	33	2	12
DELNO PLAČILO ZA IZGUBLJENI DOHODEK	št. odločb	4	1	400	2	0	2
OBNOVA POSTOPKA-revizija	št. odločb	192	118	163	144	24	24
SKUPAJ	št. odločb	5344	5409	99	3836	813	659

Vir: Interno gradivo CSD Jesenice

Tabela 5: Prikaz števila odločb za zavarovanje za starševsko varstvo za leti 2006 in 2007

		I. 2007	I.2006
Dopust za nego in varstvo otroka brez podaljšanja na podlagi zdravniške komisije	Št.odločb	257	236
Podaljšanje dopusta za nego in varstvo otroka na podlagi mnenja zdravniške komisije	Št.odločb	30	29
Nadomestilo za nego in varstvo otroka brez podaljšanja na podlagi zdravniške komisije	Št.odločb	24	7
Podaljšanje nadomestila za nego in varstvo otroka na podlagi mnenja zdravniške komisije	Št.odločb	2	0

Vir: Interno gradivo CSD Jesenice

Iz tabele 5 lahko opazimo, da se število odločb za zavarovanje za starševsko varstvo povečuje.

5 PROBLEM

Ko sem pridobivala podatke in literaturo in ko sem se pogovarjala z ljudmi in si ogledala nekaj spletnih forumov o dodatku za nego, sem ugotovila, da ljudje sploh ne vedo kaj je ta dodatek in komu je namenjen, starši upravičencev pa ne poznajo svojih pravic, ki izhajajo iz tega naslova in bi jih lahko koristili v ta namen. V glavnem vidim neosveženost ljudi in staršev prejemnikov dodatka za nego. Opazila sem tudi, da starši upravičencev za dodatek izvedo pozno, saj bi lahko že prej koristili njegove ugodnosti.

Z raziskavo sem želela ugotoviti kakšna je informiranost o dodatku za nego na splošno, se pravi med naključno izbranimi posamezniki in kakšna je le ta med poznavalci tega dodatka, med starši otrok, ki ta dodatek uživajo.

V raziskavo je bilo vključenih 47 naključno izbranih posameznikov, med katerimi je 10 anketirancev, ki so prejemniki dodatka za nego. Ravno s temi anketiranci bom pridobila najkoristnejše informacije, ker v končni fazi so le oni tisti, ki morajo biti o svojih pravicah dobro obveščeni in prav oni so tisti, pri katerih lahko preverim njihovo ozaveščenost o dodatku za nego.

Preveriti se želela naslednje hipoteze:

H1: Anketiranci so že slišali, da lahko prejmejo ta dodatek

H2: Za informiranost dodatka za nego je dobro poskrbljeno

5. 1 VRSTA RAZISKAVE

V svoji raziskavi želim ugotoviti kakšna je informiranost ljudi o dodatku za nego, med tistimi, ki pa ta dodatek prejemajo, pa želim ugotoviti kako dobro poznajo pravice, ki izhajajo iz tega naslova, ker navsezadnje, če zanje ne vedo ali pač niso dovolj dobro seznanjeni z njimi, jih ne morejo koristiti in uživati.

Pri pisanju teoretičnega dela diplomske naloge sem uporabila deskriptivne metode, in sicer različno dosegljivo literaturo in ostale pisne vire, ki so bili na voljo.

Pri izdelavi praktičnega dela pa sem uporabila anketni vprašalnik, v katerem so anketiranci, ki niso prejemniki dodatka za nego odgovorili na 8 vprašanj, tisti, ki pa so prejemniki tega dodatka pa poleg teh skupnih osem vprašanj, še na dodatnih 7 vprašanj, se pravi skupno so odgovorili na 15 vprašanj. Vprašanja sem poskušala postaviti čimbolj jasna, kratka, predvsem pa razumljiva, da ne bi prišlo do nerazumevanja vprašanja.

5. 2 MERSKI INSTRUMENTI

Za pridobitev potrebnih podatkov in njihovo analizo sem uporabila anketni vprašalnik, ki obsega skupaj 15 vprašanj, na katera je odgovorilo 47 ljudi.

Vprašalnik vsebuje najprej nekaj splošnih vprašanj (starost, spol, izobrazba,...), nato pa sledijo vprašanja, s katerimi bom dobila potrebne informacije in se nanašajo na kakovost informiranja o dodatku za nego.

5. 3 POPULACIJA

Populacija so odrasle osebe nad 20 let. Pri vprašalniku je skupaj sodelovalo 47 ljudi.

5. 4 ZBIRANJE PODATKOV

Zbiranje podatkov in anketiranje je potekalo v mesecu decembru 2008. S pridobivanjem ljudi za reševanje ankete nisem imela nobenih težav. Vsi so z veseljem rešili anketo, me dodatno še kaj spraševali in prav z veseljem sem jim odgovorila, ker sem vsaj malo poskrbela za boljšo informiranost o dodatku za nego.

5. 5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

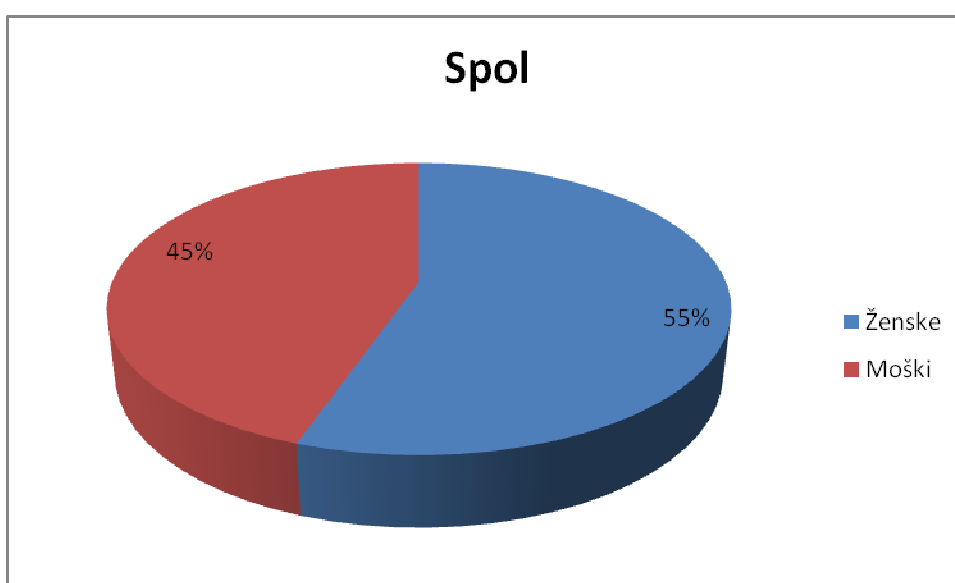
Po končanem anketiranju sem podatke obdelala s pomočjo programa Microsoft Office Excel.

5. 6 ANALIZA ANKETE:

1. Struktura anketirancev glede na spol

Kategorija	Število	Odstotek
Ženske	26	55%
Moški	21	45%

Tabela 1: Spol

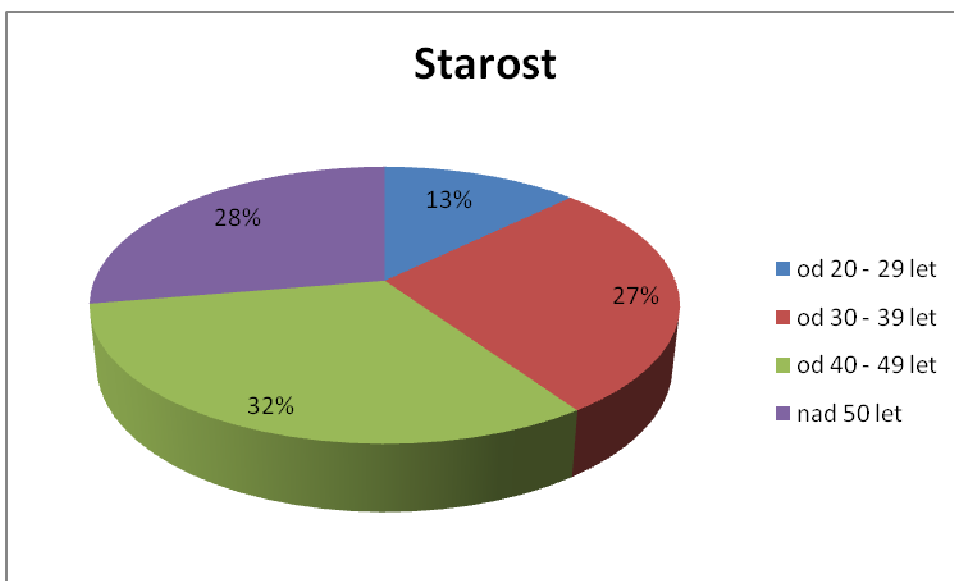
Graf 1: Struktura anketirancev glede na spol

Iz tabele 1 lahko razberemo število in odstotek anketirancev glede na spol. Pri anketi je skupaj sodelovalo 47 ljudi, od tega 26 žensk in 21 moških. Iz grafa 1 je razvidno, da je bilo 55 % anketirancev ženskega spola in 45 % anketirancev moškega spola.

2. Struktura anketirancev glede na starost

Kategorija	Število	Odstotek
od 20 - 29 let	6	13%
od 30 - 39 let	13	28%
od 40 - 49 let	15	32%
nad 50 let	13	28%

Tabela 2: Starost varovancev

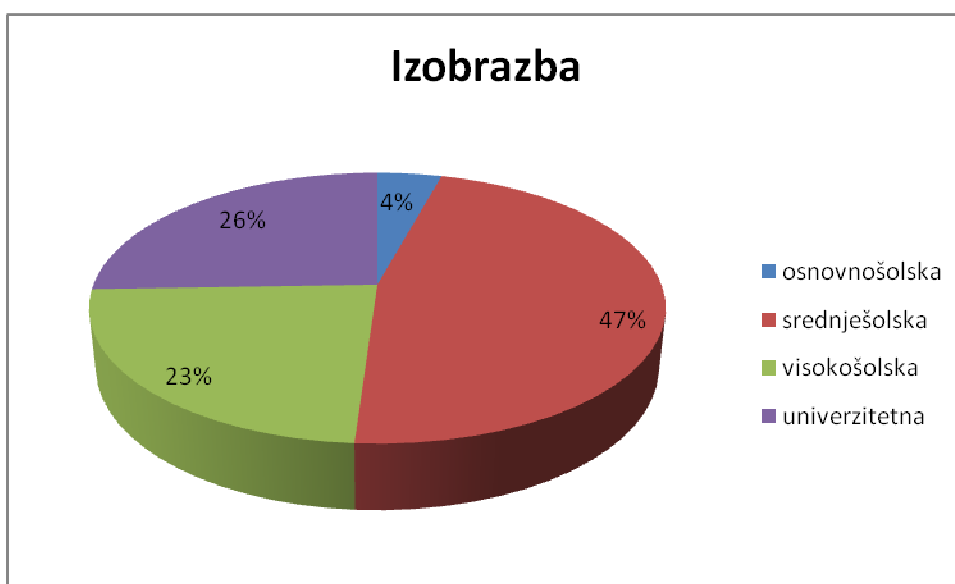
Graf 2: Struktura anketirancev glede na starost

V tabeli 2 je prikazano število in odstotek po kategorijah starosti anketirancev. Iz grafa 2 lahko vidimo, da je 13 % anketirancev starih od 20-29 let, 27 % je starih od 30-39 let, 32 % anketirancev je starih od 40-49, nad 50 let pa je 28 % anketirancev.

3. Izobrazba anketirancev

Kategorija	Število	Odstotek
osnovnošolska	2	4%
srednješolska	22	47%
visokošolska	11	23%
univerzitetna	12	26%

Tabela 3: Izobrazba anketirancev

Graf 3: Izobrazba anketirancev

V tabeli 3 vidimo število in odstotek anketirancev glede na njihovo izobrazbo in sicer 4 % oz. 2 anketiranca imata osnovnošolsko izobrazbo, 47 % oz. 22 anketirancev ima srednješolsko izobrazbo, teh je tudi največ, medtem, ko je 23 % oz. 11 anketirancev z visokošolsko izobrazbo in 26 % oz. 12 anketirancev, ki imajo univerzitetno izobrazbo.

4. Ali poznate koga, ki je upravičenec dodatka za nego?

Kategorija	Število	Odstotek
da	23	49%
ne	24	51%

Tabela 4: Ali poznate koga, ki je upravičenec dodatka za nego?

Graf 4: Ali poznate koga, ki je upravičenec dodatka za nego?

V tabeli 4 vidimo število in odstotek anketirancev, glede na to, ali poznajo koga, ki je upravičenec dodatka za nego. Iz grafa 4 je razvidno, da 49 % anketirancev pozna nekoga, ki je upravičenec dodatka za nego, medtem, ko je 51 % anketirancev, ki pravijo, da ne poznajo nikogar s tovrstno pravico.

5. Ali ste že kdaj slišali, da lahko prejmete ta dodatek?

Kategorija	Število	Odstotek
da	29	62%
ne	18	38%

Tabela 5: Ali ste že kdaj slišali, da lahko prejmete ta dodatek?

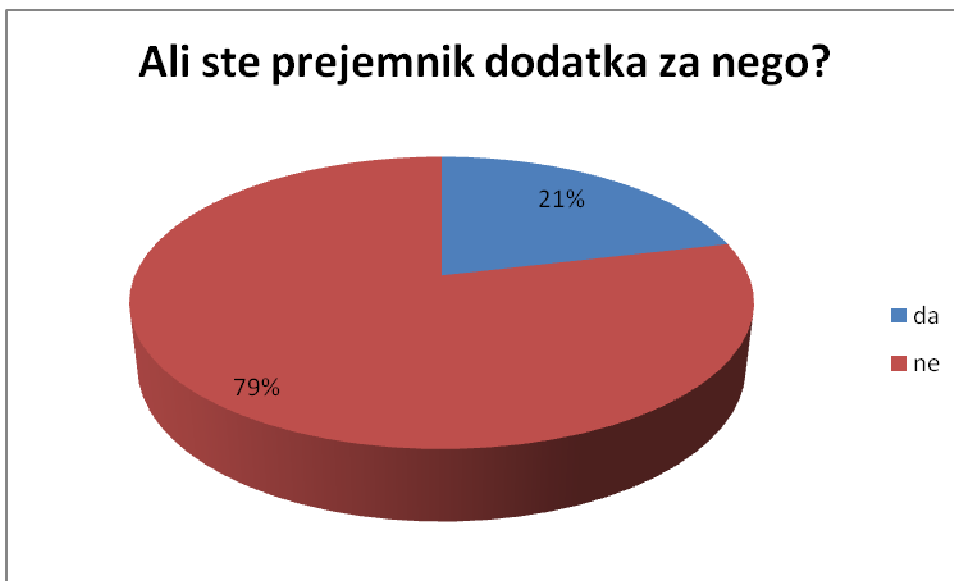
Graf 5: Ali ste že kdaj slišali, da lahko prejmete ta dodatek?

Iz tabele 5 lahko preberemo število in odstotek in sicer, če so anketiranci že kdaj slišali, da lahko prejmejo dodatek za nego. Iz grafa 5 je razvidno, da je večina, 62 % anketirancev, že slišala, da lahko prejmejo ta dodatek, 38 % ljudi pa s to pravico niso seznanjeni. Ta ugotovitev nam tudi potrди eno od hipotez, se pravi ljudje so že slišali, da lahko prejmejo dodatek za nego.

6. Ali ste prejemnik dodatka za nego?

Kategorija	Število	Odstotek
da	10	21%
ne	37	79%

Tabela 6: Ali ste prejemnik dodatka za nego?

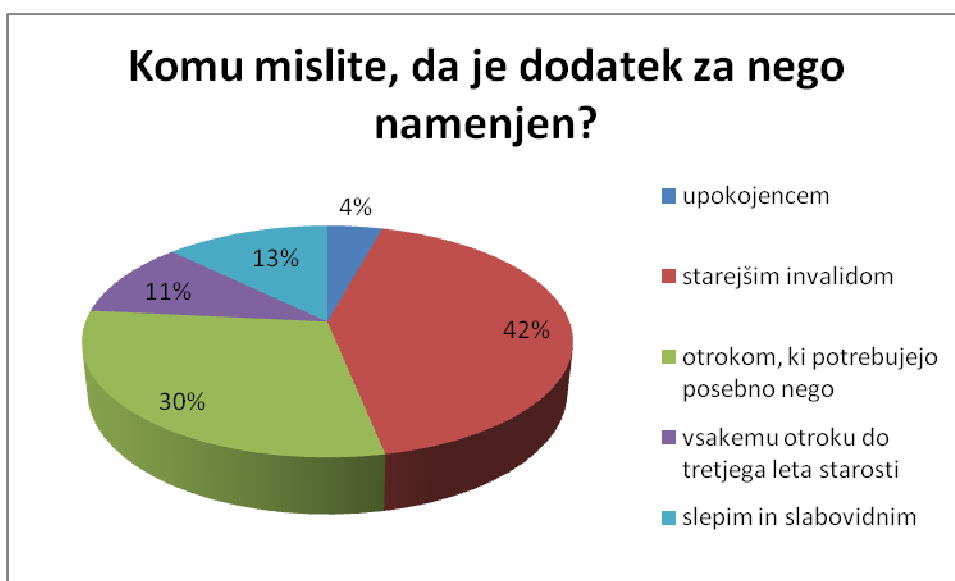
Graf 6: Ali ste prejemnik dodatka za nego?

V tabeli 6 lahko vidimo število in odstotek anketirancev, glede na to, ali so prejemniki dodatka za nego. Iz grafa 6 je razvidno, da je 21 % anketirancev, ki so prejemniki dodatka za nego, medtem, ko je 79 % anketirancev, ki niso prejemniki tega dodatka.

7. Komu mislite, da je dodatek za nego namenjen?

Kategorija	Število	Odstotek
upokojencem	2	4%
starejšim invalidom	20	43%
otrokom, ki potrebujejo posebno nego	14	30%
vsakemu otroku do tretjega leta starosti	5	11%
slepim in slabovidnim	6	13%

Tabela 7: Komu mislite, da je dodatek za nego namenjen?

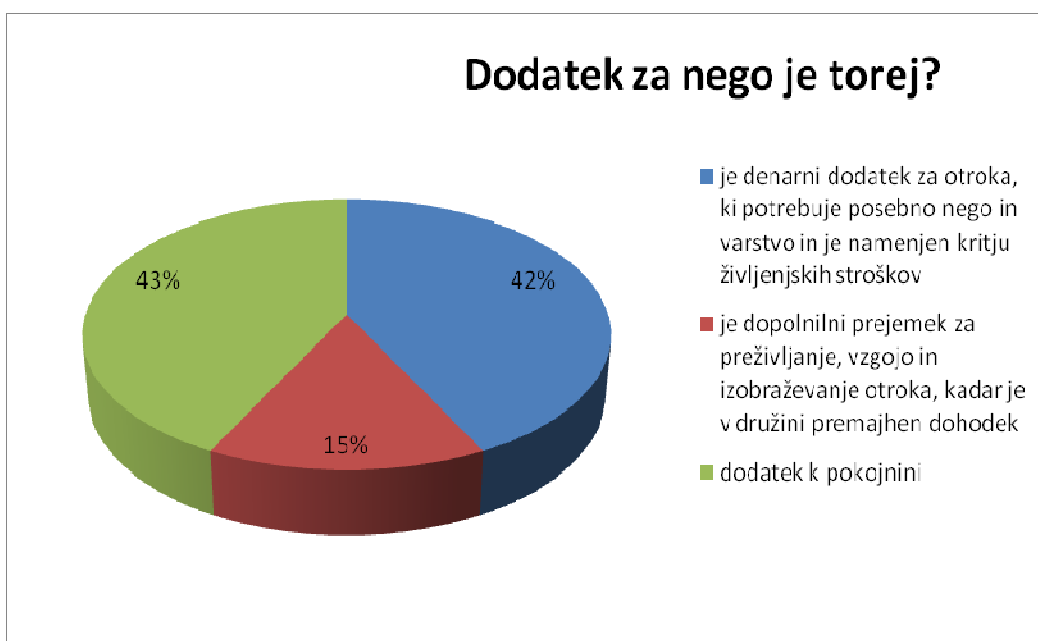
Graf 7: Komu mislite, da je dodatek za nego namenjen?

Iz grafa 7 je razvidno število in odstotek anketirancev, glede na to, komu je dodatek za nego namenjen. 4 % oz. 2 anketiranca menita, da je dodatek za nego namenjen upokojencem, 43 % oz. 20 ljudi, je mnenja, da so starejši invalidi tisti, ki jim je dodatek namenjen, 30 % oz. 14 anketirancev je mnenja, da so to otroci, ki potrebujejo posebno nego, 11 % oz. 5 ljudi meni, da so to vsi otroci do tretjega leta starosti, 13 % oz. 6 anketirancev pa meni, da je dodatek za nego namenjen slepim in slabovidnim.

8. Dodatek za nego je torej?

Kategorija	Število	Odstotek
je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju življenjskih stroškov	20	43%
je dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka, kadar je v družini premajhen dohodek	7	15%
dodatek k pokojnini	20	43%

Tabela 8: Dodatek za nego je torej?

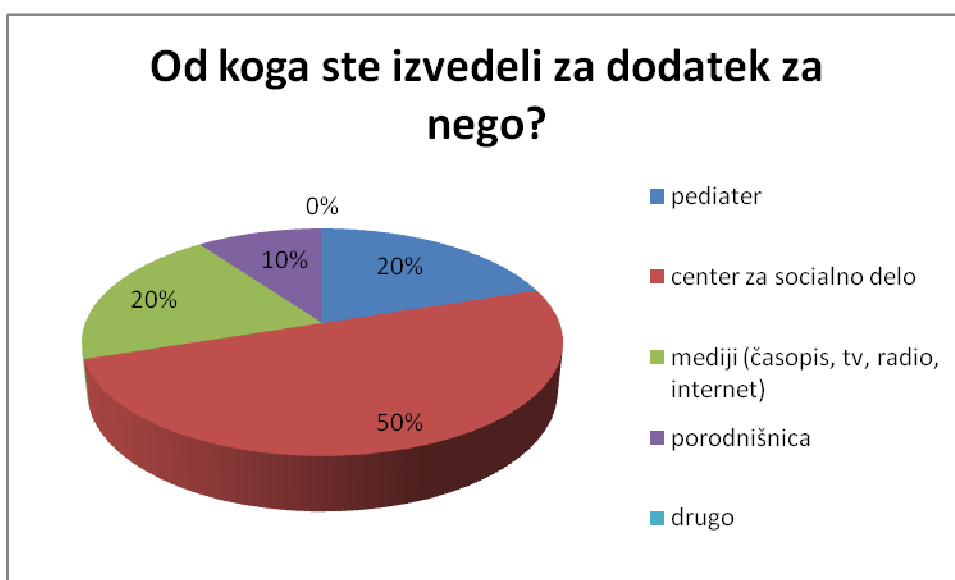
Graf 8: Dodatek za nego je?

Iz tabele 8 je razvidno število in odstotek anketirancev, glede na to kaj je dodatek za nego. Iz grafa 8 lahko razberemo, da 42 % anketirancev meni, da je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, 15 % pa jih meni, da je dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka, kadar je v družini premajhen dohodek, medtem, ko jih kar 43 % meni, da je dodatek za nego nek dodatek k pokojnini.

9. Od koga ste izvedeli za dodatek za nego?

Kategorija	Število	Odstotek
pediater	2	20%
center za socialno delo	5	50%
mediji (časopis, tv, radio, internet)	2	20%
porodnišnica	1	10%
drugo	0	0%

Tabela 9: Od koga ste izvedeli za dodatek za nego?

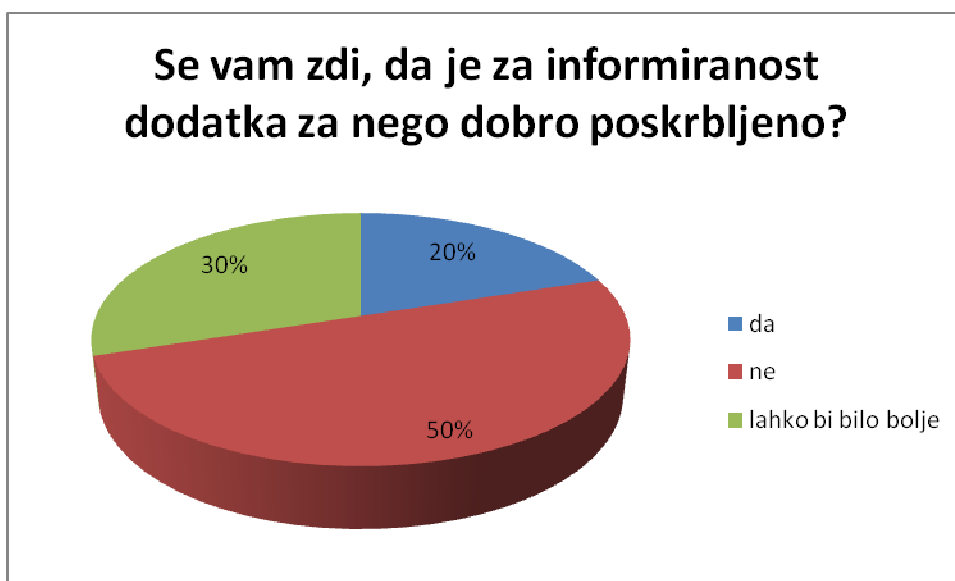
Graf 9: Od koga ste izvedeli za dodatek za nego?

V tabeli 9 vidimo število in odstotek, od koga so izvedeli za dodatek za nego. Iz grafa 9 je razvidno, da je 20 % oz. 2 anketiranca izvedela za dodatek za nego od pediatra, polovica od centra za socialno delo, 20 % oz. 2 anketiranca iz medijev (časopis, tv, radio, internet), 10 % oz. 1 anketiranec pa je za ta dodatek izvedel že v porodnišnici.

10. Se vam zdi, da je za informiranost dodatka za nego dobro poskrbljeno?

Kategorija	Število	Odstotek
da	2	20%
ne	5	50%
lahko bi bilo bolje	3	30%

Tabela 10: Ali je za informiranost dobro poskrbljeno?

Graf 10: Ali je za informiranost dobro poskrbljeno?

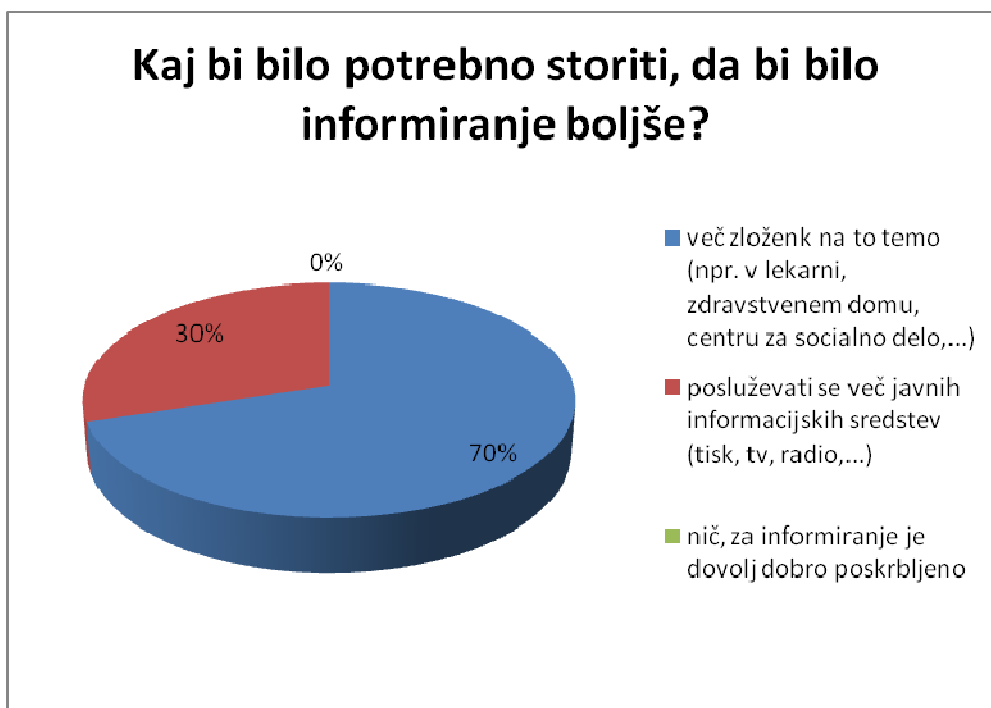
V tabeli 10 lahko vidimo, kolikšno je število in odstotek anketirancev, glede na mnenje, ali je za informiranost dodatka za nego dobro poskrbljeno. Iz grafa 10 vidimo, da jih 20 % oz. 2 anketiranca menita, da je za informiranost dobro poskrbljeno, kar polovica anketirancev pa je mnenja, da zanjo ni ustrezno poskrbljeno. 30 % oz. 3 anketiranci pa menijo, da bi bilo za informiranost lahko boljše poskrbljeno. Ta podatek nam tudi potrди eno od hipotez, in sicer, da za informiranost dodatka za nego ni dovolj dobro poskrbljeno.

11. Kaj bi bilo potrebno storiti, da bi bilo informiranje boljše?

Kategorija	Število	Odstotek
več zloženek na to temo (npr. v lekarni, zdravstvenem domu, centru za socialno delo,...)	7	70%
posluževati se več javnih informacijskih sredstev (tisk, tv, radio,...)	3	30%
nič, za informiranje je dovolj dobro poskrbljeno	0	0%

Tabela 11: Kaj bi pripomoglo k boljšemu informiranju?

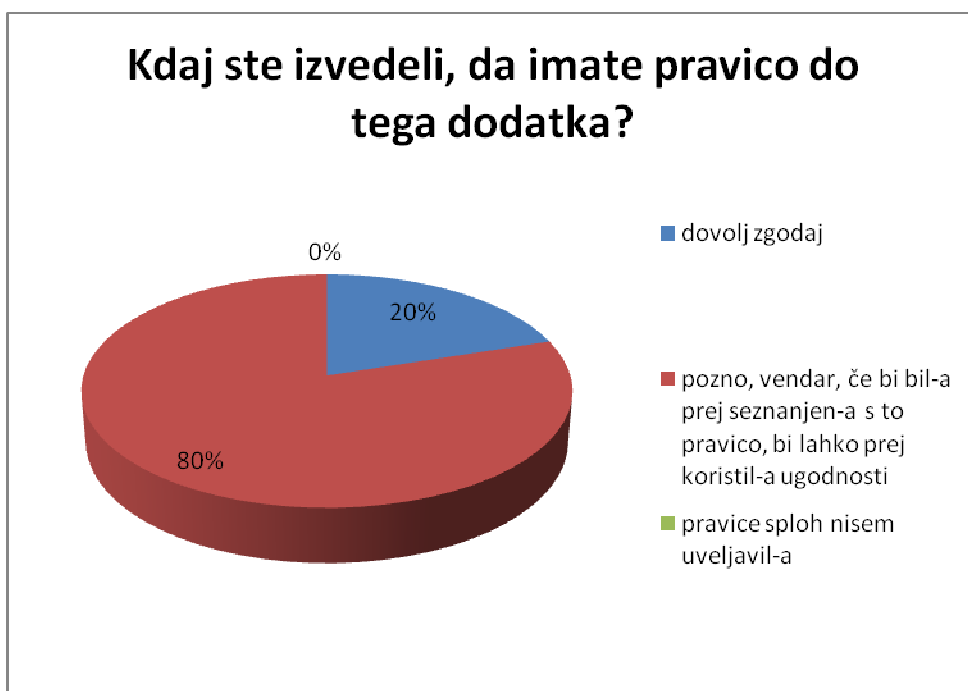
Graf 11: Kaj bi pripomoglo k boljšemu informiranju?

V tabeli 11 je prikazano število in odstotek, glede na mnenje, kaj bi pripomoglo k boljšemu informiranju dodatka za nego. Iz grafa 11 je razvidno, da je kar 70 % oz. 7 anketirancev mnenja, da bi moralo biti več zloženk na to temo, 30 % oz. 3 anketiranci pa so mnenja, da bi se bilo potrebno posluževati javnih informacijskih sredstev, medtem, ko ni nobenega anketiranca, ki bi bil mnenja, da ne bi bilo potrebno prav nič spremeniti.

12. Kdaj ste izvedeli, da imate pravico do tega dodatka?

Kategorija	Število	Odstotek
dovolj zgodaj	2	20%
pozno, vendar, če bi bil-a prej seznanjen-a s to pravico, bi lahko prej koristil-a ugodnosti	8	80%
pravice sploh nisem uveljavil-a	0	0%

Tabela 12: Kdaj ste izvedeli, da imate pravico do tega dodatka?

Graf 12: Za dodatek za nego sem izvedel-a

V tabeli 12 je prikazano število in odstotek, glede na to kdaj so anketiranci izvedeli, da jim pravica do dodatka za nego pripada. Graf 12 prikazuje, da 20 % oz. 2 anketiranca menita, da sta izvedela dovolj zgodaj, medtem, ko kar 80 % oz. 8 anketirancev meni, da so izvedeli za dodatek pozno, vendar, če bi bili prej seznanjeni s to pravico, bi lahko prej koristili njene ugodnosti, prav vsi anketiranci pa so pravico uveljavljali.

13. Obkrožite tiste pravice za katere menite, da vam pripadajo kot prejemniku dodatka?

a) oprostitev plačila davka na motorna vozila	8/10
b) pravica do brezplačnega vrtca	6/10
c) pravica do brezplačnega letovanja v zdravilišču (enkrat letno, 1 teden)	4/10
d) pravica do daljšega dopusta	7/10
e) oprostitev plačila dohodnine in davčna olajšava	7/10
f) brezplačna kino vstopnica	7/10

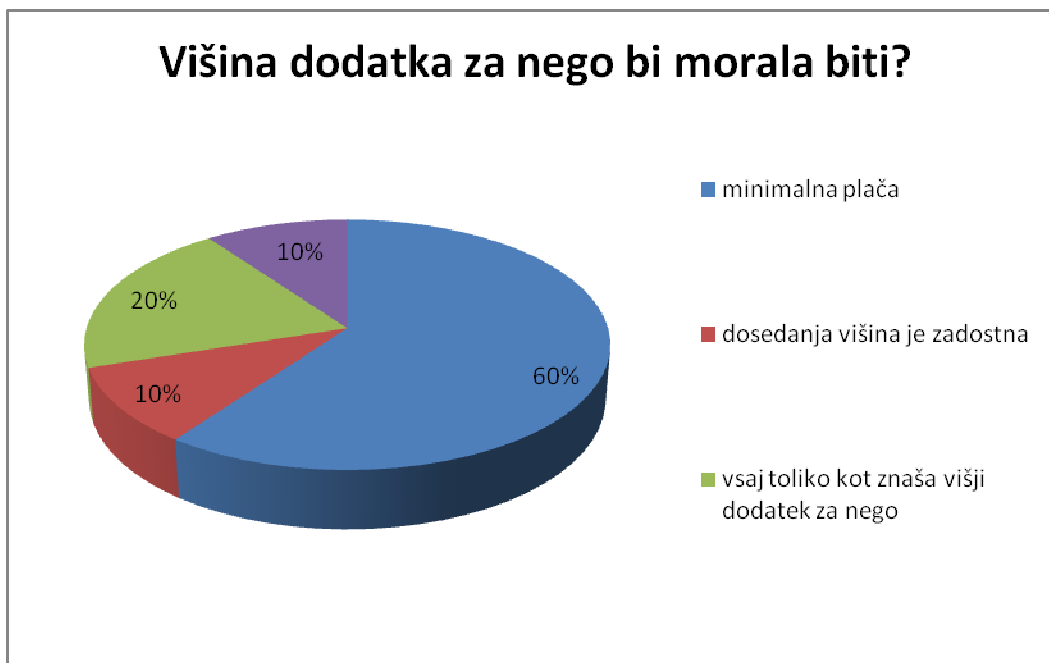
Tabela 13: Delež od desetih anketirancev, ki menijo, da jim določene pravice pripadajo kot prejemnikom dodatka za nego

Iz tabele 13 je razvidno, da so anketiranci, ki so prejemniki dodatka za nego še kar zadovoljivo informirani o pravicah, ki jim pripadajo, vendar sem pričakovala pri vprašanju o pravici plačila davka na motorna vozila in pri pravici do daljšega dopusta, boljše rezultate. Moramo se zavedati, da so oni tisti, ki imajo pravico uveljavljati te pravice, vendar, če zanje ne vedo in niso seznanjeni z njimi, jim nič ne koristijo.

14. Višina dodatka za nego bi morala biti?

Kategorija	Število	Odstotek
minimalna plača	6	60%
dosedanja višina je zadostna	1	10%
vsaj toliko kot znaša višji dodatek za nego	2	20%
tolikšna, da bi bila mati lahko doma in polno skrbela za takega otroka (višina odvisna od družinskih dohodkov)	1	10%

Tabela 14: Zaželjena višina dodatka za nego

Graf 14: Zaželjena višina dodatka za nego

V tabeli 14 vidimo število in odstotek, ki prikazujeta željeno višino dodatka za nego. Graf 14 prikazuje, da večina anketirancev, se pravi 60 % oz. 6 ljudi meni, da bi

moral dodatek za nego znašati kot minimalni osebni dohodek, 10 % oz. enemu anketirancu dosedanja višina zadostuje, 20 % oz. 2 anketiranca menita, da bi moral znašati v isti višini kot znaša višji dodatek za nego, medtem, ko je 10 % oz. en anketiranec mnenja, da bi višina morala znašati toliko, da bi bila mati lahko doma in bi lahko polno skrbela za takega otroka.

5. 7 TEST HIPOTEZ

H1: Anketiranci so že slišali, da lahko prejmejo dodatek za nego

Hipoteza DRŽI.

Anketiranci so že slišali oziroma vedo za pravico do dodatka za nego, vendar dejansko ne vedo komu je namenjen. Večina anketirancev meni, da je dodatek za nego namenjen starejšim invalidom, kar pa seveda ne drži. Tudi, ko sem dala ankete v reševanje, sem spoznala, da je pri tem dodatku res problem neprepoznavnosti, mogoče bi bila rešitev preimenovanje dodatka za nego v dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego.

H2: Za informiranost dodatka za nego je dobro poskrbljeno

Hipoteza NE DRŽI.

Ta podatek je bil pričakovan. Za informiranost dodatka za nego po mnenju anketirancev ni dovolj dobro poskrbljeno in mogoče bi z postavitvijo različnih zložen, ki bi se nahajale v zdravstvenih domovih, lekarni, centrih za socialno delo,... pripomogli k boljšemu informiranju o samem dodatku.

5. 8 REZULTATI ANKETE

Rezultati ankete kažejo na dokaj slabo informiranost o samem dodatku za nego.

Rezultati ankete:

Anketiranih je bilo skupaj 47 ljudi, med njimi je bilo 10 anketirancev, ki so prejemniki dodatka za nego. Največ anketirancev je bilo žensk starih od 40-49 let, največ jih ima srednješolsko izobrazbo. Večina anketirancev ne pozna nikogar, ki bi prejemal dodatek za nego, medtem, ko so že slišali oziroma vedo, da bi jim ta dodatek pripadal, če bi ga potrebovali. Pri vprašanju, ki se nanaša na to, ali so prejemniki dodatka za nego, je večina odgovorila negativno, deset pa je namerno poiskanih prejemnikov dodatka za nego. Zanimiv je odgovor na vprašanje, komu anketiranci menijo, da je dodatek za nego namenjen, kjer je večina ljudi prepričanja, da so to starejši invalidi, kar sem v bistvu pričakovala in nisem bila presenečena nad

rezultatom. Pri vprašanju, ki se nanaša na to, kaj v bistvu je dodatek za nego, je bilo število izenačeno in sicer jih prav toliko misli, da je dodatek za nego nek dodatek k pokojnini denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo. Anketiranci, ki so prejemniki dodatka za nego, so prvič izvedeli, da jim pripada pravica za uveljavljanje dodatka za nego na centru za socialno delo, velika večina pa je mnenja, da za informiranost ni dovolj dobro poskrbljeno.

6 ZAKLJUČEK

Kot sem že na podlagi anketnega vprašalnika ugotovila, da je informiranost dodatka za nego slaba, me res moti, da pristojni organi, ki so za to zadolženi, ne poskrbijo za bolj kakovostne informacije o samem dodatku. Nesprejemljivo je, da zaradi slabše informiranosti v končni fazi trpijo oziroma so prikrajšani le starši otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Sprva se morajo sprijazniti s tem, da je njihov otrok drugačen, na koncu pa se znajdejo v tem labirintu predpisov, ki so razpršeni vsepovsod, in glede na to, da niso strokovno podkovani na tem področju, jim je težko priti do tistih informacij, ki jih potrebujejo. Zato je res tako malo potrebno, da bi se ozaveščanje javnosti o dodatku za nego izboljšalo.

Kot sem že v uvodu omenila je moje osnovno vodilo pri pisanju diplomskega dela spoznanje, da je prvi korak do uveljavljanja pravic dobra informiranost. Šele ko smo seznanjeni s pravicami in dolžnostmi, ki nam pripadajo, jih lahko uveljavljamo oziroma se po njih ravnamo. Tudi sama sem mati, ki je bila seznanjena z dejstvom, da bo moj otrok potreboval strokovno oskrbo, saj mu je bila postavljena diagnoza, s katero se bomo soočali celo življenje, njegova družina ter kasneje tudi on. Sprva moramo sprejeti dejstvo, da nam je bil rojen otrok s posebnimi potrebami, ki bo potreboval našo podporo in spremstvo v življenju. Sama na žalost nisem bila seznanjena s pravicami in takrat potrebnimi informacijami, ki bi me usmerjale naprej in posredovale možnosti, ki bi jih lahko kot mati otroka s posebnimi potrebami uveljavljala in tudi izkoristila. Zelo bi mi v tistem času koristilo tudi druženje z materami, ki jih je doletela podobna usoda, s katerimi bi si lahko izmenjale pomembne informacije, druženje bi pomenilo tudi neke vrste tolažbo. Zato je res tako malo potrebno, da tistim staršem, ki potrebujejo tovrstne informacije lahko pomagamo z dobro informiranostjo o samem dodatku za nego in kar je ključno, da so nekje skupaj zapisane njihove pravice.

Nekaj predlogov, ki bi po mojem mnenju pripomogli k boljši informiranosti dodatka za nego in so popolnoma izvedljivi:

- uvajanje zloženek na temo dodatek za nego, kjer bi bile poleg osnovnih značilnosti dodatka za nego naštet tudi vse njegove temeljne pravice, tako, da bi tisti, ki te informacije potrebujejo, hitro, enostavno in brez dodatnega stresa prišli do njih. Zloženke bi bile nameščene v različne ustanove, kot so zdravstveni domovi, bolnišnice, centri za socialno delo,... V teh ustanovah se zbira veliko ljudi, ki ponavadi čakajo v vrsti in imajo čas, da si te zloženke preberejo. Mislim, da bi z uvedbo teh zloženek lahko dosegli boljšo informiranost o dodatku za nego.

- več posluževanja javnih informacijskih sredstev za boljšo informiranost (tv, radio, tisk,...). O samem dodatku za nego in o tem komu je namenjen, je le malo oddaj. Sama je še nisem zasledila. Veliko je govora npr. o otroškem dodatku, vendar mislim, da je dodatek za nego prav tako pomemben, pa čeprav s to razliko, da dodatek za nego ne pripada vsakemu otroku, vendar le tistim, ki imajo na žalost in smolo otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo.
- mogoče je ena od rešitev tudi ta, da že v sami porodnišnici poskrbijo za takojšnje informiranje. Otroku se že v porodnišnici ponavadi postavi diagnoza, razen če seveda ne gre za diagnozo, ki še ni potrjena ali raziskana. V primeru, ko je diagnoza že postavljena, se materi priloži zloženko, katera vsebuje pogloblitve informacije o uveljavljanju dodatka za nego.

Tukaj ponovno naštevam pravice, ki pripadajo otrokom s posebnimi potrebami:

-pravica do uveljavitve dodatka za nego je temeljna pravica staršev otrok, ki so zaradi svoje gibalne oviranosti ali duševne prizadetosti otroci s posebnimi potrebami. Pravica se uveljavi z vlogo za uveljavitev pravice do dodatka za nego (obrazec N-1), ki ji priložimo otrokovo zdravstveno dokumentacijo, ki ne sme biti starejša od pol leta. Vlogo najdemo na internetu, v knjigarni ali pa kar zanjo zaprosimo kar na centru za socialno delo in jo tam tudi oddamo.

-pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek. Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka. Pravica se uveljavi na pristojnem centru za socialno delo z vlogo za uveljavitev pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek (obrazec N-2).

-pravica do daljšega dopusta, kjer ima delavec, ki neguje in varuje otroka s telesno in duševno prizadetostjo, pravico do najmanj treh dodatnih dni letnega dopusta. Nekatere kolektivne pogodbe dopuščajo tudi pet dni dodatnega dopusta. To pravico upravičenec uveljavi pri svojem delodajalcu, s potrdilom, iz katerega je razvidno, da gre za otroka s posebnimi potrebami.

-oprostitvev plačila dohodnine in davčna olajšava, to pravico uveljavljamo, ko je čas za oddajo dohodnine, se pravi konec marca. Obrazec oddamo na izpostavah davčne uprave ali preko spleta. Obvezna priloga je odločba o dodatku za nego.

-oprostitvev plačila davka na motorna vozila, ki se uveljavlja na podlagi potrdila zdravstvenega doma oziroma drugega zdravstvenega zavoda, ki opravlja specialistično pediatrično dejavnost. Oprostitev se uveljavlja s povračilom plačanega davka pri pristojnem davčnem organu, če gre za končni uvoz pa pri pristojnem

carinskem organu. Pristojni davčni oziroma carinski organ je dolžan vrniti plačani davek v petnajstih dneh po prejemu zahtevka.

-oprostitvev plačila letnega povračila za uporabo cest: ta pravica se uveljavlja z originalnim potrdilom zdravstvenega doma oziroma drugega zdravstvenega zavoda, ki opravlja specialistično pediatrično dejavnost. Mnenje ne sme biti starejše od šestih mesecev.

-pravica do parkiranja na označenem parkirnem prostoru za invalide: parkirno karto izda na zahtevo upravičenca upravna enota, v kateri ima upravičenec stalno ali začasno prebivališče. Zahtevi za izdajo parkirne karte je potrebno priložiti odločbo o invalidnosti, dve fotografiji in dokazilo o plačilu obrazca parkirne karte.

-pravica do začetka postopka usmerjanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Usmerjanje je namenjeno otrokom s posebnimi potrebami, ki za uspešno šolanje zaradi svojih primanjkljajev, ovir in motenj potrebujejo ustrezne programe vzgoje in izobraževanja, zagotovitev različnih prilagoditev in oblik pomoči. Postopek začnejo zakoniti zastopniki otroka (starši) ali mladostnik sam, če je polnoleten, in sicer tako, da vložijo zahtevo za začetek postopka usmerjanja v pristojni območni enoti Zavoda RS za šolstvo.

-pravica do 5 % popusta na naročnino pri Telekomu

-pravica do 10 % popusta pri plačilu obveznega avtomobilskega zavarovanja pri Zavarovalnici Adriatic

-pravica do brezplačne avtobusne vozovnice po mestni občini Ljubljana, predložiti je potrebno fotokopijo odločbe, kjer je razvidno, da gre za otroka s posebnimi potrebami in otrokovo fotografijo. Obrazec se odda v društvu SOŽITJE LJUBLJANA, kjer vam tudi izdajo potrdilo.

-pravica do tehničnih pripomočkov v breme ZZS (invalidski vozički, električni vozički, slušni aparati za naglušne, brajev pisalni stroj za slepe, bela palica za slepe, phonic ear za naglušne otroke in gluhe otroke,....)

-prost vstop v ZOO v Ljubljani do otrokovega desetega leta starosti

-sorojenci (dijaki, študentje) otroka s posebnimi potrebami lahko na podlagi odločbe o dodatku za nego, **uveljavljajo ugodnejšo obravnavo pri uveljavljanju pravice do republiške štipendije**, ki je pogojena z materialnim stanjem družine; zaradi težje ali težke duševne ali telesne okvare družinskega člana, se pri preračunu dohodka na družinskega člana na podlagi odločbe o dodatku za nego šteje še dodaten član.

LITERATURA

MURGEL, Jasna. Vodnik po pravicah otrok s posebnimi potrebami. Založba Ljubljana, Ljubljana, 2006.

OPARA, Božidar. Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah. Centerkontura, Ljubljana, 2005.

LAČEN, Marijan. Odraslost osebe z motnjo v duševnem razvoju. Zveza Sožitje- zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, 2001.

NOVLJAN, Egidija. Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi. Založba GV, 2001.

VODOVNIK, Zvone. Poglavja iz delovnega in socialnega prava. Nova Orbita, Ljubljana, 2003.

GALEŠA, Mirko. Pomoč otrokom s posebnimi potrebami. Valmar, Celje, 2003.

ŽMUC-TOMORI, M..Pot k odraslosti. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1983.

VIRI

Pravni viri:

- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur.list RS, št. 54/2000, 118/2006, 3/2007)
- Zakon o vrtcih (Ur.list RS, št. 12/96, 100/2005)
- Zakon o dohodnini (Ur.list RS, št. 117/2006, 33/2007, 45/2007, 90/2007, 10/2008, 78/2008, 92/2008))
- Zakon o delovnih razmerjih (Ur.list RS, št. 42/2002, 79/2006, 46/2007, 103/2007, 45/2008)
- Zakon o varnosti cestnega prometa (Ur.list RS, št. 25/2006)
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur.list RS, št. 110/2006)
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Ur.list RS, št. 41/1983)
- Pravilnik o parkirni karti (Ur.list RS, št. 41/2006)
- Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Ur.list RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006)
- Pravilnik o razvrščanju in razvidu otrok in mlajših polnoletnih oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Ur.list RS, št. 18/1977)

Internetni viri:

- MOP.URL=«<http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/druzinski-prejemki>«23.10.2008

Članki:

- KENDA, Tanja. Pravica do izbire družinskega pomočnika. V: ŽERDIN, Tereza (ur.): Naš zbornik. Zveza Sožitje- zveza društev za pomoč prizadetim Slovenije, Ljubljana, 2006, št. 2, str 5-6.
- NOVLJAN, Egidija. Problemi in možnosti vključevanja. V: ŽERDIN, Tereza (ur.): Naš zbornik. Zveza Sožitje-zveza društev za pomoč prizadetim Slovenije, Ljubljana, 2005, št. 2, str. 6.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

CSD- Center za socialno delo
ZUOPP- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami
ZSPD- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih
AAMR- Ameriško združenje za mentalno retardacijo
ZVRT- Zakon o vrtcih
ZDR- Zakon o delovnih razmerjih
ZDOH-2- Zakon o dohodnini
ZVCP- Zakon o varnosti cestnega prometa
OPP- Osebe s posebnimi potrebami

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik
Priloga 2: Vloga za uveljavitev pravice do dodatka za nego (obrazec N-1)
Priloga 3: Vloga za uveljavitev pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek (obrazec N-2)

PRILOGE

Anketni vprašalnik

1. Spol:

- a) ženski
- b) moški

2. Starost:

- a) od 20-29 let
- b) od 30-39 let
- c) od 40-49 let
- d) nad 50 let

3. Izobrazba:

- a) osnovnošolska
- b) srednješolska (poklicna)
- c) visokošolska
- d) univerzitetna

4. Ali poznate koga, ki je upravičenec dodatka za nego?

- a) da
- b) ne

5. Ali ste že kdaj slišali, da lahko prejmete ta dodatek?

- a) da
- b) ne

6. Ali ste prejemnik dodatka za nego?

- a) da
- b) ne

7. Komu mislite, da je dodatek za nego namenjen?

- a) upokojencem
- b) starejšim invalidom
- c) otrokom, ki potrebujejo posebno nego
- d) vsakemu otroku do dopolnjenega 3. leta starosti
- e) slepim in slabovidnim

8. Dodatek za nego je torej:

- a) je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva takega otroka
- b) je dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka, kadar je v družini premajhen dohodek
- c) dodatek k pokojnini

Če ste pri šestem vprašanju odgovorili z da, se pravi ste prejemnik dodatka za nego Vas prosim, če odgovorite še na naslednja vprašanja:

9. Od koga ste izvedeli za dodatek za nego:

- a) pediater
- b) center za socialno delo
- c) mediji (časopis, tv, radio, internet)
- d) porodnišnica
- e) drugo .....

10. Se Vam zdi, da je za informiranost dodatka za nego dobro poskrbljeno?

- a) da
- b) ne
- c) lahko bi bilo boljše

11. Kaj bi bilo potrebno storiti, da bi bilo informiranje o dodatku za nego boljše?

- a) več zloženek na to temo npr. v lekarni, zdravstvenem domu, na centru za socialno delo,...
- b) posluževati se več javnih informacijskih sredstev (tisk, tv, radio)
- c) nič, za informiranje je dovolj dobro poskrbljeno

12. Kdaj ste izvedeli, da imate pravico do tega dodatka?

- a) dovolj zgodaj
- b) pozno, vendar, če bi bil-a prej seznanjena s to pravico, bi lahko prej koristil-a ugodnosti
- c) pravice sploh nisem uveljavil-a

13. Obkrožite tiste pravice za katere menite, da vam pripadajo kot prejemniku dodatka za nego:

- a) oprostitev plačila davka na motorna vozila
- b) pravica do brezplačnega vrtca
- c) pravica do brezplačnega letovanja v zdravilišču (enkrat letno, 1 teden)
- d) pravica do daljšega dopusta
- e) oprostitev plačila dohodnine in davčna olajšava
- f) brezplačna kino vstopnica

14. Višina dodatka za nego bi morala biti?

- a) minimalna plača
- b) dosedanja višina je zadostna (90,08€)
- c) vsaj toliko kot znaša višji dodatek za nego (180,21€)
- d) tolikšna, da bi bila mati lahko doma in polno skrbela za takega otroka (višina odvisna od družinskih dohodkov)

15. Imate mogoče kakšne predloge, ideje, pripombe za izboljšanje informiranost

.....
.....

prazen list za prilogo 2

prazen list za prilogo 3

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študentka Maja Muhovec izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Dodatek za nego na Centru za socialno delo Jesenice moja avtorska stvaritev in se tudi strinjam z objavo mojega diplomskega dela na internetu.

Maja Muhovec

Diplomsko delo je lektorirala absolventka slovenskega jezika s književnostjo na Filozofski fakulteti v Mariboru, Zdenka Muhovec.

Ljubljana, februar 2009